

Quodlibet

fuenerunt exppti eo q̄ ipsa non sunt figura aliorum sed ab om-
nibus aliis figurata.

Articulus decimus sextus

De tertio sic proceditur. Videtur q̄ in aliis scripturis pie
dicti sensus distinguendi debeant. Sensus enim spirituales
in sacra scriptura accipiuntur et quibusdam similitudinibus, sed
in aliis scientiis proceditur etiam ex quibusdam similitudinibus
ergo in scripturis aliarum scientiarum possunt sensus plures inue-
niri. Preterea poetice artis est veritatem rerum aliquibus simi-
litudinibus fictis designari, ergo videtur q̄ et in dictis poetarum
sensus spirituales inveniuntur et non solum in sacra scriptura. Pre-
terea psalms dicit q̄ qui dicit unum quodammodo multa dicit, et
ergo videtur q̄ in aliis scientiis in vno sensu possunt designari plu-
res. et sic non solum sacra scriptura hos sensus spirituales habet.

Sed contra est quod dicit Grego. zz. moral. Sacra scriptura
omnes scientias atq; doctrinas ipso etiam locutionis sue more
transcendit, quia vno eodemq; sermone dum narrat gestum pro-
dit miserium. R. 2. dicendum q̄ spiritualis sensus sacre scrip-
ture accipitur et hoc q̄ res cursum suum peragentes significat ali-
quid aliud quod per spirituale sensum accipitur. Sic autem or-
dinantur res in cursu suo et eis talis sensus possit accipi quod
eius solius est qui sua providentia res gubernat qui solus deus
est. Sicut enim homo potest adhibere ad aliquid significandum
aliquas voces vel aliquas similitudines fictas, ita deus adhibet
ad significationem aliquorum ipsium cursum rerum sic providen-
te subiectarum. Significare autem aliquid per verba vel per simi-
litudines fictas ad significandum tantis ordinatas non facit nisi
sensum literalem et per dictis patet. Unde in nulla scientia huma-
na industria inuenta proprie loquendo potest inveniri nisi litera-
lis sensus, sed solum in ista scriptura cuius spiritus sanctus est a-
ctor homo vero instrumentum secundum illud ps. Lingua mea ca-
lamus scribe et. Ad primum ergo ob q̄ in aliis scientiis pro-
ceditur et similibus argumentando nō q̄ et verbis quibus vna
res significatur significetur et alia res. Ad secundum dicitur
q̄ fictiones poetice non sunt ad aliud ordinate nisi ad significan-
dum, unde talis significatio non supergreditur modum literalis
sensus. Ad tertium dicendum q̄ qui dicit unum quodammodo
dicit multa scilicet in potentia, secundum q̄ conclusiones sunt potesta-

Septimum

in principiis. Et vno enim principio multe conclusiones sequuntur
non q̄ in aliis scientiis per modum significationis qd̄ dicitur de
vna re simul de aliis intelligatur ut significatum licet inde trahi
possit per argumentationem et.

Uelut est de opere manuali. Circa quod queruntur duo.
Primo utrum operari manibus sit in precepto. Secundo
utrum ab hoc precepto excusetur illi qui spiritualibus operibus vacat.

Articulus decimus septimus

De primo sic proceditur. Videtur q̄ operari manibus sit
in precepto. et ad Thes. 3. Si quis non vult operari non
manducet. Audimus enim et. Glo. Quod ideo precepto quia
audimus. g. et. Preterea Aug. in li. de opere monachorum.
Audiant ergo quibus hoc preceptum apostolus qui non habent hanc
potestatem. Preterea nullus debet excommunicari ut iura dicunt
nisi pro mortali. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra precep-
tum faciens. Cum ergo ille qui cessat ab opere manuali iure pos-
sit excommunicari ut patet per illud qd̄ dicitur. et ad Thes. 3. Si
quis non obediens verbo nostro per epistolam hunc notate et ne
comiscemini cum illo ut confundatur. videtur g. q̄ operari ma-
nibus sit in precepto. Preterea ille qui peccavit tenetur penam
debitam pro peccato subire et necessitate precepti. Sed omnes in
Adam peccaverunt ad Ro. 5. Pena autem peccati Ade est labor
manualis Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. g. om-
nibus est preceptum manibus laborare. Preterea ad Ephe. 4.
Qui furabatur iam non furetur magis; autem labore operando
manibus suis. Glo. Laboret operando non solum per seruos sed
etiam manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet est precep-
tum non consilium. g. et. Preterea labor manualis necessarius
est ad sustentationem vite corporalis sicut actus virtutum sunt ne-
cessarii ad sustentationem vite spiritualis. Sed actus virtutis sunt
in precepto, ergo et laborare manibus. Preterea illud ad quod
sequitur peccatum mortale non potest sine peccato mortali fieri.
Sed ad nō laborare sequitur non manducare, qd̄ quandoq; est
peccatum mortale. et ad Thes. 3. Qui non operatur non mandu-
cet. g. non operari manibus est peccatum mortale. g. eius oppo-
situm est in precepto. S. 2. tra. Nō est contra precepto vsus illius q̄
cepit dñi vel silius. S. 2. vis vsus p̄cipio vsus silius dicit Mat.
6. Nolite soluci esse aicere et. Duc autem p̄trant labor manuum

Quodlibet.

quia qui laborant manibus solliciti sunt de necessariis corporis. ergo labor manuum non est in precepto. Preterea lex vetus quā tum ad precepta moralia sufficienter continebat q̄ necessaria sunt ad salutem. Unde dominus Math. 18. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. et loquitur de mandatis decalogi. Unde subdit. Non homicidium facies. non furaberies. Sed in preceptis veteris legis nihil continetur de labore manuum. ergo labor manuum nō est in precepto. Preterea ad precepta seruanda omnes tenentur. Sed ad labores manuum non omnes tenentur. alias qui sunt diuites et manibus non laborant mortaliter peccarent. ḡ labor manuum non est in precepto. Preterea ad precepta non magis tenentur religiosi q̄ seculares. Sed ad laborandum manibus videtur magis teneri religiosi q̄ seculares. Unde Augustinus in li. 8. operibus monachorum. monachos reprehendit quia non laborant. non autem alios ergo r̄d. Preterea vsus liberalium artium nobilior est q̄ mechanicarum qui in opere manuali consistit. Sed vsus liberalium artium non est in precepto. ergo multo minus labor manuum. R̄ dicendum q̄ iudicium de vnaquaque re sumendum est secundum finem ad quem ordinatur. Labor autem manuum ad tria esse videtur inuenitur. Primo ad ocium tollendum. Unde Hieroni. ad Rusticum monachum. Semper aliquid operis facito vt te dyabolus inuentat occupatum. et q̄ intel ligat de opere manuali parer per illud quod subiungit. vel scilicet lam tere in uoco. et postea subdit. In desideris est omnis oculosus. Secundo ad corpus domandum. Unde. 2. ad Cor. 6. Aliis carnis macerationibus coniungit. vbi dicitur in laboribus sc̄s operis quia manibus suis operabatur. et subiungit. In vigiliis et ieiuniis r̄. Tertio ordinatur ad querendum victum Act. 20. Ad ea que mihi opus erant et his qui mecum erant ministrauerunt manus iste. Si ergo consideretur labor manuum secundum q̄ ordinatur ad tollendum ocium vel corpus domandum sc̄idem iudicium est de labore manuum et de aliis exercitiis ad eadem ordinatis. Non enim est in precepto q̄ tollatur ocium tali aut tali occupatio. nec sufficit ad ocium tollendum quacūq̄ licita occupatio. ne ab ocio quis desistat. et sic occupatio laboris manuum non est in precepto considerato hoc fine. Et similis est ratio de labore manuum secundum q̄ ordinatur ad corpus domandum quia multis exercitiis corpus domari potest sicut vigilis ieiuniis. et multis huiusmodi. Unde nullum eorum in quantum ordinatur

Septimum

ad talem finem est in precepto in speciali quāuis in generali sit in precepto corpus domare quacūq̄ exercitio quo mortifere concupiscentie reprimantur. Secundum autem q̄ ordinatur ad victum querendum sic videtur esse in precepto. Unde dicitur. 1. ad thes. 4. Operemini manibus vestris sicut precepimus vobis nec solum in precepto iuris positum sed etiam iuris naturalis. 3. la. n. sunt de lege naturali ad que homo et suis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipsa dispositione corporis patet homo naturalis ordinationes habet ad opus manuale. propter q̄ dicitur Job. 5. Domo ad laborem nascitur et auis ad volandum. Cum autem alius animalibus natura sufficienter prouiderit in his que ad sustentationem sue vite pertinent in abis et armis et regimentis homini in his non prouidit. quia ipse est p̄ditus ratione per quas sibi potest prouidere in omnibus supradictis. vnde et erit sibi loco omnium p̄dictorum manus conueniens ad diuersa opera quibus conceptiones rationis diuersis artificialibus creantur vt dicitur. 1. 4. de animalibus. Sciendum tamen est q̄ duplex est preceptum legis nature. quoddam quod ordinatur ad tollendum defectus vni us singularis persone. vel spirituali sicut de acibus virtutum. vel corporale sicut preceptum quod dominus dedit homini Gen. 2. De omni ligno quod est in paradiso comedere r̄d. Aliud vero est quod ordinatur ad tollendum defectus totius speciei sicut b̄ q̄ dicitur Gen. 1. Create et multiplicamini et replete terram. In b̄ enim precipitur actus generationis quo natura saluatur et multiplicatur. Hoc autem interit inter hec duo genera preceptorum. quoniam preceptum legis nature quilibet tenetur singulariter obseruare. sed ad secundum preceptum non tenetur quilibet singulariter. In his enim que pertinent ad speciem omnes homines cōputandi sunt quasi vnus homo. participatione enim speciei plures homines sunt vnus homo vt dicit Porphyrius. Sicut autem homo vnus habet diuersa membra quibus occupatur in diuersis officiis ordinatis ad tollendum proprium defectum que nō possunt omnia per vnum membrum exerceri sicut oculus videt totum corpus et pes totum corpus portat. ita oportet esse in his que ad totam speciem pertinent. Non enim sufficeret vnus homo ad exercenda omnia quibus humana societas indiget. et ideo diuersis officiis oportet occupari diuersos vt dicit ad Ro. 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus r̄d. Dec antez diuinitatis hominum in diuersis officiis contingit. Primo ex diuina prouidentia

Quodlibet

que ita hominibus status distribuit vt nihil vnq̄ deesse inueniatur de necessariis ad vitam. Secundo etiam ex causis naturalibus ex quibus contingit q̄ in diuersis hominibus sunt diuersi inclinatioes ad diuersa officia vel ad diuersos modos viuendi. Quia ergo labore manuum aliquis potest subuenire x̄ proprio defectui et alieno cum non possit vnus homo in omnibus sibi sufficere s̄ in diget alieno auxilio patet q̄ preceptum de labore manuum quo dammodo sub vtroq̄ genere predictorum preceptorum continet̄. In quantum enim labore manuum vnus subuenitur necessitatibus aliorum sic pertinet ad secundum genus naturalium preceptorum. In quantum autem aliquis per hoc suis necessitatibus subuenit pertinet ad primum genus sicut preceptum de comedendo. Preceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem non obligat nisi defectu existente. vnde si esset aliquis q̄ posset viuere sine cibo non obligaretur precepto de comedendo. Sic ergo preceptum de labore manuum non obligat aliquem singulariter secundum q̄ ordinatur ad tollendum defectum communem aliquo modo. neq̄ secundum q̄ ordinatur ad tollendum proprium nisi defectu existente. ideo ille qui habet vnde licite viuere possit non tenetur manibus operari. qui autem non habet vnde de alias viuat vel nisi aliquo illicito negotio victum acquirat tenetur manibus laborare. Et hoc patet per apostolum in tribus locis vbi de manuum operatione preceptum dat. Primo ad eph. 4. vbi prohibendo furtum inungit manuum operationem. Qui furabatur iam non furetur. magis autem laboret manibus suis. Secundo. 1. ad Thes. 4. vbi precipit laborem manuum probibens concupiscentiam rerum alienarum. Operemini inquit manibus vestris sicut precepimus vobis vt honeste ambuletis ad eos qui foris sunt x̄ nullius aliquid desideretis. Tertio. 2. ad Thes. 3. vbi precipit operationem manuum probibens turpia negotia quibus aliqui victum querebant. Audiuimus inquit inter vos quosdam ambulare in quiete nihil operantes sed curiose ageres. Glo. Qui sedata cura sibi necessaria prouident. et subiungit. Vos autem qui huiusmodi sunt denunciamus x̄ obsecramus in domino Iesu x̄po vt cum silentio operantes panem suum manducet. Sciendum etiam est q̄ sicut visus est principalior inter alios sensus ratione cuius oēs alii sensus nomen visus sonantur vt Aug. dicit ita manus quia ad plurima opera necessaria est dicitur organum organorum in .3. de anima. 7. ideo per operationem manus

Septimum

lem intelligitur non solum quod manibus fit sed quocunq̄ corporali instrumento. breuiter quocunq̄ officium homo agit q̄ quo licite possit victum acquirere sub labore manuum consistendum. Non enim videtur rationabile q̄ magistrum artium mechanicum possint viuere de arte sua. x̄ magistrum artium liberalium nō possint viuere de arte sua. Similiter x̄ aduocati possunt viuere q̄ patrocinio qd̄ prestant in causis. x̄ similiter est de omnibus aliis licitis occupationibus. Quia ergo preceptum est sed non omnes obligat ideo ad vtriusq̄ rationes respondendum est. Ad primum ergo x̄ ad secundum patet solutio ex dictis. quia concedimus laborem manuum esse in precepto non tamen omnes ad hoc singulariter obligari. Ad tertium dicendum q̄ sicut ex dictis patet apostolus loquitur in casu illo quando pretermisso labore manuum de seatis negociis sibi victum acquirebant in quo casu obligabantur ad preceptum seruandum x̄ ideo digni erant excōmunicari. Ad quartum dicendum q̄ verba illa dei magis sunt p̄ nunciantis penam q̄ precipientis satisfactionem. vnde premissi. Malefacta terra in opere tuo spinas x̄ tribulos germinabit tibi. x̄ similiter mulieri dicit. In dolore partes filios. Et ideo non sequitur q̄ ad laborandum quilibet homo teneatur ex necessitate precepti. alias sequeretur q̄ quilibet teneretur ad agriculturam de qua dominus sibi facit mentionem. Ad quintum dicendum q̄ vita spiritualis a nullo potest conseruari nisi per actus virtutum. et ideo quilibet obligatur ad seruanda precepta que sunt de actibus virtutum. sed vita spiritualis a multis potest conseruari sine hoc q̄ manibus operentur. x̄ ideo quāuis sit generaliter in precepto nō tamen quilibet ad obseruationem eius tenetur. Ad sextum dicendum q̄ non manducare non est peccatum mortale nisi quādo sine manducatione vita seruari non potest tunc enim aliquis nō manducando seipsum occideret. x̄ similiter non oportet q̄ aliquis peccet non laborando manibus nisi quando alias vitam seruare non possit nisi illicitis curs. et ideo cum illicite cure sint modis omnibus fugiende sub eadem distinctione possunt apostolus non manducare x̄ non operari dicens. Qui non vult operari nō manducet. Ad primum autem eorum que in contrarium obiciuntur dicendum q̄ non prohibet dominus apostolis omnem sollicitudinem sed de his que pertinent ad victum corporis alias ipse loculos nō habuisset. sed prohibet sollicitudinem suffocantem quatenus suffocatur dupliciter. Vno modo vt in rebus temporalibus

Quodlibet

finem ponat recte operationis & hoc deus prohibet. Unde Aug. dicit in li. de operibus monachorum exponens illud. Nolite soliti esse ed. Non ut illa non procurent quantum necessitatis est quod boneste poterunt. sed ut illa non intuentur & propter illa faciant quicquid in predicatione euangelii facere iubentur. & habetur in glosa. l. ad thes. 4. Secundo sufficit mens predicta sollicitudine quando fiduciam de deo amittit. & hoc dominus prohibere intendit. Unde dicit glo. super illud Math. 6. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam & laborum scilicet de ambus & liliis. sed sollicitudinem ut tota fiducia nobis sit in deo per quem & aues sine cura viuunt. Ad secundum dicendum quod non omnia que sunt in precepto continentur explicite in preceptis decalogi. sed ad ea possumus reduci cum implicite in eis continentur. et sic preceptum de labore manuum per quem vita corporalis confirmatur reducitur ad hoc preceptum. non occidens. sicut etiam preceptum de manducando vel ad hoc preceptum. non furum facies. quo omne illicitum lucrum quod per laborem manuum enitatur prohibetur. Ad tertium dicendum quod in quolibet precepto duo sunt consideranda scilicet finis precepti & possibilitas obseruandi. quia omnia precepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum inducendum vel malum tollendum. nec aliquid impossibile precepti potest. Unde dicit Hiero. Qui dicit deum aliquid precepti impossibile anathema sit. Si ergo sit tale preceptum quod nullo modo reddi possit impossibile obseruandum. et sine eo finis intentus haberi non possit obligatio illius precepti semper manet sicut est in preceptis de actibus virtutis. quia ad minus actus interiores semper sunt in hominis potestate & sine eis vita spiritualis conseruari non potest ut dictum est. Duobus ergo modis preceptum de operatione manuum obligationem amittit. Uno modo quando alicuius red dicitur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finem huius precepti scilicet conseruationem corporalis vite consequi potest sine labore manuum ut ex dictis patet. Ad quartum dicendum quod ad laborem manuum per se loquendo equaliter religiosi & seculares tenentur. quod patet ex duobus. Primo ex verbo apostoli. 2. ad thes. 3. ubi ponit de opere manuum preceptum dicens. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate etc. fratres enim omnes christianos vocat. Non enim tunc temporis aliqui religiosi determinati erant. Secundo patet ex hoc quod religiosi non tenentur ad alia que seculares nisi ad ea que

Septimum

bus se ex voto obligauerunt. sed per accidens contingit quod hoc preceptum magis tangit religiosos que alios. & de hoc dupliciter. Primo quia religiosi in paupertate viuunt. unde facilius potest eis accidere quod non habeant unde viuunt alius secularibus. Secundo ex statuto regule in aliquibus ordinibus. Unde dicit Hiero. in epistola ad Rulicum monachum. Egyptianorum monasteria hunc tenent morem ut nullus ab eis opere & labore suscipiant. non tam propter victus necessaria que propter anime salutem ne uagetur per nictos cogitationibus. sicut etiam ad vigilias & alia quibus dormatur corpus tenentur quoad quos religiosi et statuti suis ad que seculares non tenentur. Ad quantum dicendum quod quibuslibet liberalium artium sit nobilior non tamen ita est necessarius ad vitam corporis sustentandam. Et preterea sub operatione manuum comprehenditur sicut ex dictis patet etc.

Articulus decimus octauus

Ita secundum sic proceditur. Videtur quod illi qui spiritualibus operibus vacant non excusentur a labore manuum. I. enim ad thes. 3. super illud. Si quis non uult operari non manducet. dicit glo. Aug. Dicunt quidam de operibus spiritualibus hoc apostolum precepisse. & postea subdit. Sed superflue conatur & sibi & ceteris caligines obducere. ut quod caritas uolenter monet non solum facere nolint sed nec intelligere. & ita uidetur quod per spiritualia opera a labore manuum non excusentur. Preterea inter omnia spiritualia maxima sunt oratio lectio. & predicatio. Sed per illa opera non excusantur aliqui a labore manuali ergo etc. Probatio mede. Aug. dicit in li. de operibus monachorum. Quid agant qui operari corporaliter nolunt scire desidero etc. vacet orationibus inquit & lectionibus et uerbo dei. & postea subdit. Sed si ab his amouendi non sumus nec manducandum est nec esse perparande. Si autem ab illa vacare seruos dei certis interuallis se potum infirmitatis necessitas cogit cur etiam non preceptis apostolicis obseruandis aliquas partes temporum deputamus. Et quantum ad orantes dicit. Licet exaudiat una obedientis oratio & decem milia cantare etiam manibus operantes facile possunt & ipsum laborem diuino tanquam celumate consolari. Quam uero ad legentes subdit. Qui autem dicunt se lectioni vacare nonne illic inueniunt quod precepit Apulus. Que est ergo ista

Quodlibet

perueritas lectioni nolle obtemperare tum vult ei vacare. Quis enim nesciat tanto citius quicquid proficere cū bona legit quāto citius facit quod legit. Quantum vero ad predicantes subiungit. Si autem alicui sermo est erogandus. ita se occupat ut manibus operari non vacet nunquid hac omnes possunt in monasterio venientibus ad se vel diuinas lectiones exponere vel de aliis quibus disputationibus salubriter disputare. Quando ergo non omnes possunt cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt quāquid est omnes possent vicissitudine facere deberent et non solum ut cetera a necessariis actibus occuparentur sed quia sufficit ut pluribus audientibus vnus loquatur. Preterea clerici maxime operibus spiritualibus occupantur. sed ipsi tenentur ad laborem manuum ergo et. Probatio medio. Distinctione. 81. dicitur. Clericus victum aut vestitum sibi artificio vel agricultura absque officii sui dumtaxat detrimento preparet. Item in alio. c. Clericus qui verbo dei eruditus est artificio victum querat. Item omnes clerici qui ad operandum validi sunt et artificialia et litteras discant. Preterea religiosi qui omnia relinquunt maxime operibus spiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborē. q. et. Probatio medio. Luce. 12. Vendite que possidetis. Glo. non tantum cibos vestros communicate pauperibus. sed etiam vendite possessiones vestras ut omnibus vestris simul pro domino spem ciuitatis. Preterea decretum dicit distinctione. 22. q. ille est hereticus qui facit contra statutum ecclesie romane. Sed illi qui mendicant non laborantes propriis manibus faciunt contra statum. Causam licet pape. 12. q. 1. Uidentes summi sacerdotes et. ubi dicitur quod ecclesia statuit quod inter eos qui communi vita degere volunt nullus egenus inueniatur. ergo religiosi propter opera spiritualia non excusantur a labore manuum imo si mendicant sunt heretici. Preterea ille qui exponit se periculo mortis peccat quasi temptans deum. sicut si aliquis videret vrsum venientem in furia et deponeret arma quibus posset se defendere temptaret deum. Sed ille qui relinquit omnia et non laborat manibus abiit a se necessaria victus quibus resistitur consumptioni que fit in corpore per calorem naturalem. ergo talis peccat quasi temptans deum. Preterea ad Pbi. 3. dicit apostolus. Imitatores mei estote fratres. Et ipse quāuis predicaret et operibus spiritualibus vacaret nihilominus ope

Septimum

re manuum victum querebat. 2. ad Thes. 3. Ipsi scitis quemadmodum et vos oporteat imitari et vos quoniam non inquieti sumus apud vos neque gratis panem manducauimus ab aliquo sed in labore et fatione nocte ac die operantes ne quem vestrum grauaremus ergo et cetera. Preterea Genesis vicissim tertio super illud. Confirmatus est ager et cetera. dicit glo. quod persectus predicator animam suam abscondit sub bone operationis et contemplationis regimine. et ita illi qui operibus spiritualibus insistant per contemplationem debent etiam operibus exterioribus vacare per actionem. et sic opera spiritualia non excusant a labore manuum. Sed contra. Luce nono. Sine vi motui se peliant mortuos suos. dicit glo. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimittenda. Sed opera spiritualia sunt maiora bona et opera manualia. ergo debet hec pretermittere propter illa. Preterea opera pietatis sunt potiora et exercitia corporalia prima ad Thimo. quarto. Corporalis exercitatio ad modicum utilis est. pietas autem ad omnia valet. Sed opera misericordie et pietatis sunt dimittenda ut vacetur predicationi. Actuum secundo. Non est equum nos relinquere verbum dei et cetera. Luce nono. Sine mortuos sepelire mortuos suos tu autem vade et annuncia regnum dei. ergo multo fortius propter predicationem et alia opera spiritualia est dimittendum opus manuale et alia que ad exercitacionem pertinent corporalem. Preterea secunda ad Thimo. secundo. Nemo militans deo implicat se negotiis secularibus. Glo. Illa sunt secularia negotia quibus animus occupatur colligende pecunie cura. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia. ergo implicantur negotiis secularibus. Et ita illi qui militant deo in spiritualibus operibus non debent operibus manualibus occupari. Responsio dicendum quod veritas huius questionis apparet et bis que in superioxi questione sunt dicta. Dicitur enim supra quod illi tantum obligantur ad obseruationem huius precepti scilicet de opere manuum qui non habent alias vias licite viuere possint. et ideo qui spiritualia opera exerceant et possint alias licite viuere et de labore manuum non tenentur manibus laborare. Unde distinguendum videtur de operibus spiritualibus. Sunt enim quedam bona spiritualia que in bonum commune cedunt. quedam vero que ad singularem profectum faciunt pertinent. Et sunt autem qui in

Quodlibet.

spiritualibus operibus occupantur ad utilitatem communem pertinentibus debet provideri de his quorum utilitati deseruiunt. qđ patet per auctoritatem. 1. ad Cor. 9. Si nos vobis spiritualia seruiamus non est magnus si carnalia vestra metamus. Hoc etiam patet per rationem. quia utilitas spiritualis preteritur corporali. Eius autem qui utilitati communi deseruiunt in temporalibus debeat sustentatio et proprio labore quo utilitati communi deseruiunt sicut patet de militibus qui pro pace reipublice militant. Unde 1. ad Cor. 9. Quis militat suis stipendiis vnq̄. Unde multo magis qui in spiritualibus bonum promouent in tali ministerio sustentari possunt. et sic non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera spiritualia quibus communis utilitas promouetur. et ex hoc eis stipendia debentur. Primum est occupatio in iudiciis ecclesiasticis frequendis. Dicitur enim ad Ro. 13. De potestate seculari que iudicium seculari exercet. ideo et tributa prestatis scilicet iudicibus. ministri enim dei sunt in hoc ipsum seruientes vobis. Et propter hoc Aug. dicit in li. de operibus monachorum. qđ debent manuum operibus insulere illi dumtaxat qui ab ecclesiasticis occupationibus vacant. vnde et se excusat a labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabatur dicens. Quem dicere possumus quis militat suis stipendiis vnq̄. et tamen dominum nostrum Iesum xpm. talem innoco super animam meas quoniam quantum ad meum attinet commodum. multo malle per singulos dies certis bonis quantum in bene moderatis monasteriis constitutus est aliquid operari manibus et certas horas habere ad orandum et legendum. aut aliquid de diuinis litteris agendum libros q̄ tum multo vtilissimas perperitates aliarum causarum partem de negociis secularibus vel iudicando dirimendis vel interueniendo precipiendis. Secundum opus spirituale quod in bonum commune redundat est opus predicacionis quo fructus animarum in populo procuratur. Et ideo vt dicitur. 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit his qui euangelizant annuntiationem de euangelio viuere debent. nec debet hoc referri tantum ad illos qui habent auctoritatem predicandi. sicut sunt prelati sed etiam ad eos qui quia licet nunquam licite predicant et commissione prelatorum quia stipendia non debentur potestati sed operi et labori vt dicitur. 2. ad Thim. 2. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Glo. scilicet predicatorem qui in agro ecclesie sigone verbi excolit corda auditorum. nec tantum illi qui predicant possunt de euangelio

Septimum

uiuere sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes quod patet ad Ro. 15. Si spiritualium particeps facti sunt gentiles debent etiam in carnalibus ministrare eis. Glo. Cor. scilicet iudeorum qui miserunt predicatores ab iero solimus. vbi etiam illi qui predicatores mittunt possunt de fructu euangelii viuere. Tertium opus spirituale quod cedit in bonum commune sunt orationes que sunt in bonis canonicis ad salutem ecclesie vel auctaria ita dei a populo Ezech. 15. Non opposuisti vos murum pro domo israel vel staretis in prelio in die domini. Glo. Precibus participantibus diuine sententiae essentibus. et ideo dicitur. 1. ad Cor. 6. Quod qui altario deseruiunt euz altario participantur. Et de his duobus operibus dicit Aug. in li. de operibus monachorum. Si euangeliste sunt fateor habent potestatem scilicet viuendi de sumptibus fidelium. quod de hoc loquitur. Si ministri altaris dispensatores sacramentorum sunt. Unde sibi ipsam non arrogant sed vni dicant potestatem. Quartum opus spirituale quod redundat in bonum commune est elucidatio sacre scripture. Qui enim elucidationi sacre scripture vacant ad alios instruendum possunt de hoc opere spirituali viuere. 1. ad Thim. 5. Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni habeantur. maxime autem qui laborant in verbo et doctrina. Glo. Ut eis spiritualiter obediant et exteriora ministrant. Qui laborant in verbo. Glo. In exhortatione scientium et doctrina vsciantium. Et hoc etiam plenus dicit Hiero. ad Vigilantium. Nec in iudea vsqz hodie perbreos vt in lege domini meliorum apud nos sed etiam apud hebreos vt qui in lege domini meditantur die ac nocte et patrem non habent in terra nisi solum deum sinagogarum totius orbis fouentur minister. Patet ergo qđ illi qui predictis operibus spiritualibus vacant non tenentur manibus laborare. De illis autem qui vacant spiritualibus que non directe in bonum commune redundant sed in bonum faciunt sicut sunt orationes priuate. ieiunia et huiusmodi diligendum est. quia aut illi qui in religione istis operibus occupantur habent in seculo vnde videntur sine labore manuum aut non. Si sic tales cum ad religionem veniunt non tenentur manibus laborare. vnde Aug. in li. de operibus monachorum. Si habebant aliquid in hoc seculo quo facile sine officio sustentarent vitam suam cum conuersi ad deum in religione disparati sunt et credenda est eorum infirmitas et ferenda. Solent enim tales languidius educant laborem corporalem sustinere non posse. Si autem in seculo optices

Quodlibet

fuerunt de labore manuum viuentes tunc ex duplici causa venientes ad religionem possunt laborem manuum intermittere. Uno modo ex pigritia operandi volentes in ocio vivere & tales peccat Et hoc est qd dicit Aug. in predicto li. Pleriqz veniunt ad professionem seruitutis dei & ex professione seruiti & vita rusticana et ex opificum exercitatione & plebio labore & postea subdit. Tales ergo secundum q minus operantur de infirmitate corporis excusare non possunt. preterite quippe vite consuetudine conuincunt. & interponit. Non enim apparuit vtrum ex proposito seruitutis dei veniunt an vitam inopem & laboriosam fugientes. Alio mo in sermittit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris quo ad opus contemplationis quasi continue eleuantur tales cum spiritu dei agantur non peccant. quia vbi spiritus domini ibi libertas. Unde Greg. dicit super Eszech. Contemplatiua vita est caritatem dei & proximis toto corde retinere. ab exteriori actione quietere. soli desiderio conditionis inherere vt nihil tam agere libeat. Et hoc idem habetur in quadam glo. Gen. 23. Confirmatus est ager zd. Contemplatiua vita a cunctis actionibus funditus diuidit. Et hoc est quod habetur Math. 6. in glo. super illud. Consi derate volantia celi zd. Sancti vtriqz anibus comparantur quia celum petunt & quide ita remoti sunt a mundo vt itaqz in terra nihil agant. nihil laborent sed sola contemplatione iam in celo degist.

Ad primum ergo dicendum q glo. illa sumitur ab Aug. in li. de operibus monachorum qui libris illuz scriptis contra quosdam monachos qui dicebant q non licebat seruis dei manibz laborare. & hoc qd dicit apostolus. Qui non vult operari non manducet. Et exponebant de opere spirituali. quaz expositionem Aug. in li. illo multipliciter improbat. Unde dicendum est q illud apostoli Qui non vult operari non manducet zd. de opere manuali intelligitur. non tamen sequitur q ad huiusmodi impletiones precepti omnes teneantur. Ipse enim non tenebatur. vnde ptemit. Nō quasi non habuerimus potestatem scz sumptus accipiendi & viuēdi sine labore manuum. vnde patet q glo. illa non est ad propositum. Ad secundum dicendum q in omnibus operibus que tangit obiecto distinguendus est quia vel possunt esse quasi publica opera vel priuata. Loquitur autem Aug. de illis operibz spiritualibus secundum q sunt opera priuata. Intelligit enim d ota tionibus & canticis priuatis non de his que in ecclesia solemniter celebrantur. qd patet ex hoc q dicit q possunt simul qui manibz

Septimum

operantur diuina cantare. qd non esset conueniens si de bonis canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de lectionibz loquitur de illis qui vacant lectioni ad consolationem propriam tantum. sicut in monasteriis monachi faciunt. non autem de illis quorum vita studio scripturaruz deputatur ad suam & aliorum instructionem. Non est enim dubium q per laborem manuum suum diuin impēdretur. Similiter quod dicit de predicatione intelligendum est de illis qui non publice predicant sed aliqua verba edificatoria hominibus ad se venientibus loquuntur sicut sancti patres in heremo facere consueverunt. & hoc patet ex ipsis verbis supra inductis. vnde etiam dicit. Si sermo erogandus est zd. quia vt dicit glo. 1. ad Cor. 2. super illud. Sermo meus et predicatio mea. Sermo est qui priuatum fiebat sed predicatio que fiebat in communi. Ad tertium dicendum q decretum loquitur de illis clericis quibus non sufficiunt oblationes & elemosine que eis a fidelibus fiunt vel ecclesie facultates. Eades enim ratio est de illis qui viuunt de facultatibus ecclesie & de illis qui viuunt partim lariter de elemosinis. quia facultates ecclesie elemosine sunt et ad sustentationem pauperum dantur. Unde dicit glo. super illud. Ita. 5. Et rapina pauperis in domo vestra. In domibus pauperum rapina pauperum est dum ecclesie opes sibi thesaurizant & in delictis abutuntur que ad sustentationem pauperum dantur. Et de hoc habetur. 12. q. 1. propter quod etiaz dicitur. 5. q. 2. Sacerdos de sacerdos cui dispensationis cura commissa est cum laude pietatis accipit a populo dispensanda et fideliter dispensat accepta. quia omnia sua aut reliquit parentibus aut distribuit pauperibus aut ecclesie rebus adiungit & se in numero pauperis paupertatis amore constituit. vt vnde pauperibus subministrat inde & se tanq pauper voluntarius viuat. Et sic patet q clerici qui de ecclesie rebus viuunt eandem rationes vident eis habere sicut illi qui facultatibus carentes de elemosinis sibi datis viuunt. Ad quartum dicendum q glo. illa non imponit necessitates his qui sua relinquunt vt manibus operentur. sed ostendit quoddam bonum quod facere possunt qui sua relinquunt vt scz ex manuum labore acquirant vnde sibi prouideant & elemosinas aliis faciant. nec tamen per hoc excludit quin etiaz bene faciant si manibus nō laborantes spiritualibus elemosinis vacent que sunt corporaliu potiores. Ad quintum dicendum q illius rationis prima falsitas est. Non enim qui facit contra statutum pape est hereticus nisi

Quodlibet

forte credat pape non esse obediendum. vnde in .c. inducto dicit. Qui romane ecclesie priuilegijs ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur hi proculdubio in heresim labuntur. Priuilegium autem predictum consistit in hoc qd ei debet ab omnibus spians obediri. Similiter etiam minor e falsa. Non enim est contra statutum ecclesie qd aliquis mendicet vel se in statu egelatis ponat. sed hoc est contra statutum ecclesie si ab eis qui facultates ecclesie possident eorum necessitatibus no prouidentur. Unde hoc sunt verba capituli induci ex quibus scy resibus ecclesie episcopi & dispensatores eamz omnibus communit vt ta degere volentibus ministrare cuncta necessaria sbent prout melius poterunt vt nemo in eis egens inueniatur. Ad scctuz di cenduz qd illi qui relinquunt omnia nihil sibi reseruantes nec manibus operantes non propter hoc discrimini se exponunt qd denotio fidclium tanta probabilitur estimatur et experimento discitur qd eis in necessarijs prouidet. Nec etiam temptant deum quia ipse promisit mouendo corda aliorum eis in necessitatibus prouidere vt patet Math. 6. Et quedam glo. dicit Luce. 8. Tanta predicatort debet esse fiducia in deo vt presentis vite sumptus & si no prouideat sibi tamen non de futura certissime sciat ne euz occupatur mens ad temporalia minus predicet eterna. Similiter si aliquis esset inter armatos qui defenderet aliqua causa arma deponeret non temptaret deum. Si autem esset solus videretur temptare deum. nisi forte interiori inspiratione secums esset de diuino auxilio sicut beatus Martinus dicit. Ego signo crucis no clipeo protectus aut galea hostium cuneos penetrabo securus. Similiter videretur esse dei temptatio si aliquis inter infideles vel homines inhospitales de necessarijs victus sibi non prouideret. Unde dicit glo. Luce. 22. super illud. Qui habet facultuz tollat zc. In hoc nobis datur exemplum vt nonnuqz causa instante quedaz d nostri propositi rigore sine culpa intermittere possimus. Vbi gra. Si per inhospitales regiones iter agimus plura viatica licet portare qd domi habeamus & tamen in deserto aliqui sine labore manuum sustentati sunt pane diuinitus misso vt in vitis patrum legitur. Sed priuilegia paucoꝝ non faciunt legem communem

Ad septimum dicendum qd hoc qd Apostolus laborauit cum possit de euangelio vivere fuit supererogationis vt ps. 1. ad Cor. 9. Et ideo alii predicator non tenentur eum in hoc imitari. Scendum tamen qd predicator aliquando bene faceret no accipiēdo

Septimum

sumptus ab his quibus predicat sed de labore manuum viuēdo in casibus scy illis in quibus a plus laborabat scy ne scandalizaret eos quibus predicabat qui propter auariciam dare sumptus grauabantur. & hanc causam ponit. z. ad 2. Cor. 3. Nocte ac die laborantes ne quem vestrum grauaremus. Item vt suo exēplo alii ab ocio retraherentur. Unde ibidem subdit. non quali nos non habuerimus potestatem sed vt nolimertiplos formam daremus vobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem plebudo apostolorum. Unde dicit. 1. ad Cor. 12. Quod autem facio & faciam vt aniputem occasionem eorum qui volunt occasionem vt in quo gloriatur tales inueniantur sicut et nos. Alii quando autem malefacerent predicatores si laboribus manuum se implicarent. si scy per laborem a predicatione retraherentur. vnde de glo. Luce. 18. Laudandum est predicatori ne dum occupatur mens ad temporalia minus predicet eterna. Ideo dicit Augustinus in sepe dicto libro. Ne apostolus dum esset atbens vbi oportebat eum quotidie predicare non operabatur manibus quod postea fecit veniens Corinthum vbi iudeis predicabat solo die sabbati. Predicatoribus enim non soluz necessarium est vt habeant tempus liberuz ab occupationibus in quo predicant s; etiaz in quo iudicant euz non habent facultaz ex infusione sicut apostoli sed continuo studio. Unde dicit Gregorius in pastoralia exponens illud Exo. 25. Uctes semper erunt in circulis zc. Uctes inquit semper erunt in circulis quia numerum necesse est vt qui ad officium predicationis ex cabant a sacre lectionis studio non recedant. Ad octauum dicendum qd per actionem intelligitur ibi non solum opus manuale sed omnia que ad actiuam vitam pertinent. Sollicitudo autem que exhibetur a predicatoribus circa eos qui predicant ad actiuam vitam pertinet. Rationes in contrarium concedo. tamen vltima inducitur preter intentionē Glo. ensi dicit secularia negocia esse que sunt causa pecunie col ligende sine opere manuali vt per mercationez & huiusmodi a quibus se debent serui dei penitus abstinere.

Incipit quodlibet Octauum sancti Thome

Quodlibet

Uelio nostra circa tria statuit. Primo circa ea que pertinent ad naturam. Secundo circa ea que pertinent ad culpam et gratiam. Tertio circa ea que pertinent ad penam vel gloriam. Circa primum querebatur. Primo de pertinentibus ad naturam increatam. Secundo de pertinentibus ad naturam creatam. Circa naturam increatam querebantur. Primo an senarius numerus secundum quem omnes creature dicuntur esse perfecte sit creator vel creatura. Secundo de rationibus ydeis quibus que sunt in mente diuina utrum per prius respiciunt exemplata scilicet creaturas ratione sue singularitatis vel ratione nature specificæ.

Articulus primus

D primum sic proceditur. Videtur quod senarius predictus sit creator. Remota enim omni creatura perfectio non remanet nisi in creatore. Sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum remanet perfectio in numero senario. Ubi dicit Aug. 4. super Gen. ad litteram. Itaque si illa non essent sex opera sex dierum perfectus ille esset sex senarius. Nisi autem ille perfectus esset ista secundum eum perfecta non fierent. ergo senarius numerus est creator. Sed dicebat quod Aug. loquitur de senario quantum ad ydeam senarii que est in mente diuina. Contra. Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in ydea senarii numeri. ita remanet ydea lapidis in mente diuina. ergo in hoc non haberet senarius numerus aliquam preeminentiam ad lapides quod tamen videtur esse contra intentionem Aug. Preterea illud quod est permanentius omni creatura non est creatum sed creator. Senarius autem numerus est permanentior celo et terra que tamen videntur esse permanentissime creature. Unde Aug. dicit 4. super Gen. ad litteram. Facilius est celum et terram transire que secundu[m] senarium numerum fabricata sunt et effici posse ut senarius numerus non suis partibus compleatur. ergo senarius non est creatura sed creator. Contra. Creatoris perfectio non consistit ex partibus nec est in eo aliquid habens partes. Sed sicut dicit Aug. in eodem libro. Inuenimus senarium numerum esse perfectum ratione quod suis partibus compleatur. ergo senarius numerus non est creator sed creatura. R. 2. dicendum quod secundum Auicennam in sua metha. triplex est alicuius nature consideratio. Una prout consideratur secundum esse quod habet in singularibus. sicut

Octauum

natura lapidis in hoc lapide et in illo lapide. Alia vero est consideratio alicuius nature secundum esse suum intelligibile. sicut natura lapidis consideratur prout est in intellectu. Tertia vero est consideratio nature absoluta prout abstractit ab ydæis esse secundum quam considerationem consideratur natura lapidis vel cuiuscumque alterius quantum ad ea tantum que per se competunt nature. Darum quidem trium considerationum que semper vniuersiter eundem ordinem seruant. Prior enim est consideratio alicuius nature absoluta et consideratio eius secundum esse quod habet in singularibus. Sed tertia consideratio nature que est secundum esse quod habet in intellectu non semper habet eundem ordinem ad alias considerationes. Consideratio enim nature secundum esse quod habet in intellectu. qui accipit a rebus sequitur vtrique aliarum considerationum. Hoc enim ordine scibile precedit scientiam et sensibile sensum. sicut et mouens motum et causa causatum. Sed consideratio nature secundum esse quod habet in intellectu causante rem precedit alias duas considerationes. Cum enim in intellectu artificis adinuenit aliquas formas artificiatas ipsa natura seu forma artificiatas in se considerata est posteriori intellectu artificis. et per consequens etiam archa sensibilis que talem formam. vbi speciem habet. Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiatas ita se habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Unde vniuersumque nature causate prima consideratio est secundum quod est in intellectu diuino. Secunda vero consideratio est ipsius nature absolute. Tertia secundum quod habet esse in rebus ipsis vel in mente angelica. Quarta secundum esse quod habet in intellectu nostro. Et ideo Dionisius dicit duodecimo capitulo de diuinis nominibus. hunc ordinem assignans. quod primo inter omnia est ipse substantificator rerum deus. postea vero ipsa dona dei que creaturis eribentur et vniuersaliter et particulariter considerata et per se pulchritudinem per se vitam quam dicit esse donum ex deo proueniens id est ipsam naturam vite deinde ipsa particularia vniuersaliter et particulariter considerata que sunt res in quibus natura esse habet. In his ergo illud quod est prius semper est ratio posterioris et remoto posteriori remanet prius. non autem e conuerso. Et inde est quod hoc competat nature secundum absolute solutam considerationem. et ratio quare competat nature alicui secundum esse quod habet in singularibus et non e conuerso. Ideo

Quodlibet

enim sortes est rationalis quia homo est rationalis. et non eoduer so. unde dato qd Sortes et Plato non essent ad huc humane nature rationalitas competeret. Similiter etiam intellectus diuinus est ratio nature absolute considerate et in singularibus. et ipsa natura absolute considerata et in singularibus est ratio intellectus humani et quodammodo mensura ipsius. Possunt ergo verba Augustini intelligi de senario dupliciter. Uno modo ut per senarium numerum intelligatur ipsa natura senarii absolute cui primo et per se competit perfectio que quidem est ratio perfectionis eorum que senarium participant. unde remotis omnibus que senario perficiuntur ad huc perfectio nature senarii competit. et hoc modo senarius nominat naturam creatam. Alio modo potest intelligi senarius secundum esse quod habet in intellectu diuino et sic eius perfectio est ratio perfectionis in creaturis innente que quidem secundum senarium sunt condite. quibus etiam remotis in predicto senario perfectio remaneret. Sic autem senarius non erit creatura sed ratio creature in creatore que est ydea senarii. et est ides secundum rem quod diuina essentia ratione tantum differens. Ad primum ergo dicendum qd remotis omnibus creaturis que sunt facte in senario diuini non dicitur qd perfectio remaneat in senario numero quasi senarius numerus aliquod esse habeat in rebus natura nulla creatura existente. Sed quia remoto diuini esse creatura remanet esse absoluta considerata nature senarii prout abstracta a quolibet esse. et sic attribuitur sibi perfectio: sicut remotis omnibus singularibus hominibus ad huc remaneret rationalitas et attribuitur humane nature. Ad secundum dicendum qd siue in rebus creatis quedam sunt magis communes et quedam magis contracte. ita etiam rationes rerum in deo magis communes sunt ad plura se extendunt. minus vero communium ad pauciora. Et quia unitas et multitudo sunt omnibus rebus creatis communia ideo etiam ratio ydealis numerus ad omnes creaturas se extendit. Unde dicit Boetius in principio arismetice. Omnia quecumque prima rerum natura constituta sunt numerorum specie videtur esse formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis aut ydea non se extendit ad omnes creaturas et ideo si senarius accipitur pro ydea senarii quantum ad hoc ad huc senarius erit eminentior lapide. id est ydea lapidis. prout scilicet ad plura se extendit. et iterum prout perfectio competit senario secundum naturam senarii non autem lapidis.

Octauum

Ad tertium dicendum qd non est intentio Augustini dicere qd si celum et terra transcant et cetera creature que senarius remaneret secundum aliquod esse creatum. sed quia si omnes creature ad esse deficerent remaneret ad naturam senarii. prout abstracta a quolibet esse huiusmodi quod eius perfectioni competit sicut etiam natura humana manebit talis que et competeret rationalitas. Ad illud vero quod in contrarium obiicitur dicendum qd quantum in deo non potest esse aliquid habens partes tamen potest esse in eo ratio re habentis partes. et sic est in eo ratio senarii et partibus constituitur et ratio suarum partium.

Articulus secundus

Dicendum sic proceditur. Videtur qd ydee que sunt in mente diuina per prius respiciant res quantum ad naturam singularem et quantum ad naturam speciei. quia ut Augustinus dicit in li. 85. q. 3. Idee sunt quedam forme vel rationes rerum similes que in diuina intelligentia continentur. et cum ipse neque oriatur neque intereat secundum eas tamen formari dicitur omne quod oriatur vel interire potest. et omne quod oriatur vel interit in solo singulari est quod oriatur et interit. id est quod generatur et corrumpitur. ergo ydee per prius respiciunt singulare. Sed contra cum ydee sint forme exemplares requirunt ad rationem ydee assimilatio ydeati ad ipsam. Sed ydeatum. id est res creata magis assimilatur diuino exemplari secundum formam a qua est ratio speciei et secundum materiam que est individuationis principis. et ydea per prius respicit naturam speciei et singularitatem individui.

Et dicendum qd cum in mente diuina sint omnium creaturarum forme exemplares que ydee dicuntur sicut in mente artificis forme artificiarum. b. tamen inter se inter formas exemplares que sunt in mente diuina et in mente artificis creati que creatas artem agunt et presupposita materia. unde forme exemplares que sunt in mente eius non sunt factive materie que est individuationis principium sed solius forme a qua est species artificiali. et ideo huiusmodi forme exemplares non respiciunt directe artificiatum quantum ad individuum sed quantum ad speciem solum. forme autem exemplares intellectus diuini sunt factive totius rei et quantum ad formam et quantum ad materiam. et ideo respiciunt creaturas non solum quantum ad naturam speciei sed etiam quantum ad singularitatem individui. per prius tamen quantum ad naturam speciei.

Quodlibet

quod ex hoc patet. Exemplar enim est ad cuius imitationem; fit ali quid. Unde ad rationem exemplaris requiritur quod ipsa assimilatio operis ad exemplar sit intenta ab agente. alias talis assimilatio casu accideret et non secundum viam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris inducitur intentio agentis. Ad hoc ergo per primum exemplar respicitur quod agens primo intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius est. natura autem speciei est perfectissimum in unoquoque indistincto. per ipsam enim duplex imperfectio perficitur. imperfectio scilicet materie que est singularitatis principium que cum sit in potentia ad formam speciei perficitur quando naturam speciei consequitur. et iterum imperfectio forme generalis que se habet ad differentias specificas in potentia ut materia ad formam. unde species specialissima est primo in intentione nature ut patet per Avicennas in primo. sine materia. Non enim natura intendit principaliter generare solem. alias de fructo fonte ordo et intentio nature periret. Intendit autem in fonte generare hominem. Similiter non intendit principaliter generare animal. alioquin quiesceret eius actio quando ad naturam animalis perduxisset eum tamen in individuo generato prius compleatur natura animalis quod hominis ut patet in 16. de animalibus. Non autem primum est homo quod hic homo. Unde exemplar quod est in mente divina primo naturam speciei respicit in qualibet creatura. Ad primum ergo dicendum quod id quod est primum in intentione est ultimum in executione. Unde quis natura primo intendat generare hominem per primum tamen generatur hic homo. Non enim homo generatur nisi per hoc quod hic homo generatur. et propter hoc etiam in diffinitione videtur dicitur secundum eas oritur omne quod oritur quantum ad viam executionis in qua singularia sunt primum. Secundus quod in contrarium obicitur conceditur.

Et inde queritur de his que pertinent ad naturam creatam. Et primo de his que pertinent ad animam humanam. Secundo de his que pertinent ad corpus. Circa primum queruntur duo. Primo vtrum anima accipiat species quibus cognoscit a rebus que sunt extra eam. Secundo quomodo caritas vel quilibet alius habitus a non habente cognoscatur.

Articulus tertius

De primo sic proceditur. Videtur quod anima non accipiat

Octauum

species a rebus que sunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. super Genesim. Imaginem corporis non corpus in spiritu sed ipse spiritus in se ipso facit celeritate mirabili. non autem eam in se ipso faceret si a rebus exterioribus eas acciperet. ergo anima non accipit a rebus species quibus cognoscit. Preterea eius solus est dimensionem a re dimensionata abstrahere cuius est dimensionem corpus. da re. quod est solus creatoris. Sed ad hoc quod species a rebus accipitur in anima oportet quod ab ipsa specie dimensiones separantur quod in rebus extra animam habent esse dimensionale. non autem in anima maxime quantum ad intellectum. ergo anima non potest accipere species a rebus sensibilibus. In contrarium videtur esse tota philosophorum doctrina que sensum a sensibilibus. ymaginationem a sensu. intellectum a fantasmatibus accipere fateatur.

Respondendum quod anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit a rebus illo modo accipiendi quo patiens accipit ab agente. quod non est intelligendum quasi agens influat in patiens eandem numero speciem quas habet in se ipso. sed generat sui similem educendo de potentia in actum. et per hunc modum dicitur species coloris deferri a corpore colorato ad visum. Sed in agentibus et patientibus distinguendum est. Est enim quoddam agens quod de se sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens. sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum. Quoddam vero agens est quod non sufficit ad inducendum formam suam in patiens nisi superueniat aliud agens. sicut calor: ignis non sufficit ad complendum actionem nutritionis nisi per virtutem anime nutritive. unde virtus anime nutritive est principaliter agens calor: vero igneus instrumentaliter. Similiter etiam est diversitas ex parte patientium. Quoddam enim est patiens quod in nullo cooperatur agenti sicut lapis cum sursum proicitur vel lignum cum ex eo fit scammum. Quoddam vero patiens quod cooperatur agenti sicut lapis cum deorsum proicitur et corpus bovis cui sanat per eum. et secundum hoc res que sunt extra animam tripliciter se habent ad diversas actiones potentias. ad sensus. n. exteriores se habent sicut agentia sufficientia quibus patientia non cooperantur sed recipiunt tantum. Quod autem calor per se non possit mouere visum nisi lux superueniat non est contra hoc quod dicitur quod quia tam calor quam lux inter ea que sunt extra animam cooperantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tamen a rebus per modum patientium sine cooperatione ad sui formationem. Quis itaque formati habeat proprias operationes

Quodlibet.

que est iudicium de propriis obiectis sed ad ymaginationem res que sunt extra animam comparantur vt agentia sufficientia. Actio enim rei sensibilis nõ silit in sensu sed vltius pertingit vsq; ad fantasias siue ymaginationem. tamen ymaginatio est patiens qd cooperatur agenti. Ipsa enim ymaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines quas nunq; sensu percipit. ex his tamen que sensu percipiuntur componendo ea et diuidendo sicut ymaginatur montes aureos quos nunq; vidimus et hoc q; vidimus aurum et montes. Sed ad intellectum possibilem comparantur res sicut agentia insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium nec etiam in ymaginatione silit sed fantasinata vltius mouent intellectum possibilem. non autem ad hoc q; ex se ipsis sufficientem cum sint in potentia intelligibilia. intellectus autem non mouetur nisi ab intelligibili in actu. Unde oportet q; superueniat actio intellectus agentis cuius illustratione fantasinata sunt intelligibilia in actu sicut illustratione lucis corporalis sunt colores visibiles actu. et sic patet q; intellectus agens est principale agens quod agit rerum similitudines in intellectu possibili. fantasinata autem que a rebus exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia instrumentata. intellectus enim possibilis comparatur ad res quarum noticiam recipit. sicut patiens quod cooperatur agenti. multo. n. magis potest intellectus formare quidditates rei que non cecidit sub sensu q; ymaginatio. Ad primum ergo dicendum q; si verbum Augustini referatur ad intellectum sic planum est q; res non facit vni sui similitudines in intellectu possibili principaliter. sed intellectus agens. Si autem referatur ad ymaginationes faciunt quidem sed non solum quia ipsa ymaginatio cooperatur vt dictus est. In sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficienter et solum sed de hoc non loquitur Aug. quia sensum contra spiritum diuinitatis siue corporalem visionem contra spiritualem. Ad secundum dicendum q; ratio illa procedit ac si illa eadem species numero que est in rebus vel in ymaginatione postmodum fieret in intellectu. sic enim oportet q; auferentur ab ea dimensiones. et hoc patet esse falsum.

Articulus quartus

D secundum sic proceditur. Videtur q; non habens caritatem eam cognoscit per speciem. Omne enim quod agitur cognoscitur vel per essentiam vel per sui similitudinem. Sed

Octauum

caritas a non habente non cognoscitur per sui essentiam quia nõ est essentialiter in eo. ergo si cognoscitur a non habente cognoscitur per sui similitudinem. Preterea aliquis habens caritatem aliquo modo cognoscit eam se habere ad minus per coniecturas vel reuelationem. et similiter potest eam auferri potest recordari se eam habuisse. quod esse non potest nisi per eius speciem in memoria reueruatam. ergo caritas a non habente qui prius eam habuit per sui similitudinem cognoscitur et eadem ratione a quolibet alio non habente. Preterea dicit Aug. 10. confessionum. Doc modo se habet memoria ad intelligentiam sicut venter animalis ruminantis ad os. quia sicut id quod est in ventre animalis ruminantis reduitur ad os. ita quod est in memoria reduitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conferatur caritas per sui similitudinem et ab intelligente capietur per sui similitudinem.

Sed contra est qd Aug. dicit. 2. super Gen. et habetur in glo. 2. ad Cor. 12. Intellectus visio est earum rerum que nõ habent species sibi similes que non sunt quod ipse. et inter huiusmodi ponit caritatem. ergo caritas non potest cognosci per sui similitudinem sed solum per essentiam. Rõ dicendum q; duplex est cognitio caritatis. vna qua cognoscitur quid est caritas. Alia qua caritas percipitur vt cum aliquis cognoscit se habere caritatem quod pertinet ad cognitionem an est. Prima quidem cognitio caritatis eodem modo competit habenti et non habenti caritati. Nam intellectus humanus natus est rerum quidditatem comprehendere in quibus cognoscendis naturaliter procedit sicut in cognoscendis conclusionibus complexis. Insunt enim nobis naturaliter quedam principia prima completa ab omnibus nota et quibus ratio procedit ad cognoscendum in actu conclusiones q; in predictis principijs potentialiter continentur siue per inuentionem propriam siue per doctrinam alienam siue per reuelationem diuinam in quibus omnibus modis cognoscendi homo inuatur et principijs naturaliter cognitis. vel ita q; ipsa principia cognita ad cognitionem acquirendam sufficienter admittuntur sensu et ymaginatione. sicut cum aliquam cognitionem acquirimus per inuentionem vel doctrinam. vel ita q; principia predicta ad cognitionem acquirendam non sufficienter nihilominus tamen in huiusmodi cognoscendis principia dirigunt in quantum inueniuntur non repugnare principijs naturaliter cognitis. quod si esset intellectus nullo modo eis assentiret. sicut non potest dissentire prin-

Quodlibet

capis. Et similiter in intellectu infant nobis etiā naturaliter que-
dam conceptiones ab omnibus notentur entis vniuersi boni et boni
a quibus eodem modo procedit intellectus ad cognoscendum quid
ditatem vniuersalium rei per quem procedit a principis per se no-
tis ad cognoscendas conclusiones. et hoc vel per ea que quis sensu
percipit sicut cum per sensibiles proprietates altius rei concipi-
tio illius rei, quidditatem, vel per ea que ab aliis quis audit, ut
cum laycus qui nescit quid sit musica cum audit aliquam artem
esse per quas dicit canere vel psallere concipit quidditatem musi-
cæ cum ipse presciat quid sit ars et quid sit canere aut etiam per ea
que ex reuelatione habentur, vel et in his que fidei sunt. Cuius etiā
credimus aliquid esse in nobis diuinitus datum quo affectus no-
ster deo vniuersi concipimus caritatis quidditates intelligentes ca-
ritatem esse donum dei quo affectus deo vniuersi percognoscentes
tamen quid sit donum et quid affectus et quid vniuersi de quibus etiā
quid sint scire non possumus nisi resoluendo in aliqua prius no-
ta, et sic quousque perueniamus usque ad primas conceptiones hu-
mani intellectus que sunt omnibus naturaliter note. Et quia na-
turalis cognitio est quedam similitudo diuine veritatis menti non
sine impressa secundum illud psalm. Signatum est super nos lumen
vultus tui domine. Ideo dicit Aug. 10. de tri. quod vniuersi modi babi-
tus cognoscuntur in prima veritate. Ipsa autem conceptio carita-
tis quas intellectus format modo predicto non est solum similitudo
do caritatis sicut species rerum in sensu vel in ymaginatione quod sensu
et ymaginatio nunquam pertingunt ad cognoscendum naturam
rei sed solummodo accidentia que circumstant rem, et ideo species
que sunt in sensu vel ymaginatione non representant naturam rei
sed accidentia eius tantum, sicut statua representat hominem quā-
tum ad accidentia. Sed intellectus cognoscit ipsam naturam et
substantiam rei. Unde species intelligibilis est similitudo ipsius
essentie rei et est quodammodo ipsa quidditas et natura rei secun-
dum esse intelligibile non secundum esse naturale prout est in re-
bus, et ideo omniaque non cadunt sub sensu et ymaginatione sed
sub solo intellectu cognoscuntur per hoc quod essentie vel quidditas
res eorum sunt aliquo modo in intellectu. Et hic est modus quo
caritas cognoscitur cognitione quid est tam ab habente caritatem
quam non habente. Sed secundum alium modum cognoscendi ca-
ritatem neque caritas neque aliquis habitus sine potentia percipi-
tur a nostro intellectu nisi per hoc quod actus percipiuntur vel per

Octauum

phil. 10. et ibi. Actus autem caritatis vel alterius habitus elicitur
tur ab ipsa caritate vel ab alio habitu per proportionem essentiam ca-
ritatis vel alterius habitus, et per hunc modum dicitur aliquis se
cognoscere habere caritatem vel alium habitum per ipsam essentiam
habitum secundum esse naturale quod habet in reum natura et
non solum in intellectu. Sic autem nullus potest cognoscere cari-
tatem nisi caritatem habens quia actus caritatis et aliarum virtu-
tum precipue consistunt in motibus interioribus qui non possunt
esse cogniti nisi operanti nisi quatenus manifestantur et actibus
exterioribus, et sic per quandam coniecturam aliquis non habens
caritatem potest percipere alium caritatem habere. Hoc autem di-
co supponendo quod aliquis possit scire se habere caritatem quod ta-
men non puto esse verum quod in actibus ipsius caritatis non possit
mus sufficienter percipere quod sint a caritate elicitur propter similitu-
dinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita. Ad pri-
mum ergo dicendum quod in non habente caritatem nos secundum esse na-
ture sed secundum esse intelligibile est essentia caritatis. Ad 2um
dicitur quod postquam aliquis desinit habere caritatem secundum esse naturale
caritatis adhuc caritas in ipso manet secundum esse intelligibile, sic potest
scire quid est caritas. Manet etiā in memoria eius actus caritatis
quos facit etiam in memoria sensibilium propter actus sensibiles caritatis
qui vniuersi manent secundum sui similitudinem sicut et cetera sensibilia, et per
aliquis memorat se habuisse caritatem. Ad tertium dicitur quod illud
quod est in memoria redit ad intelligentiam non ita quod eadem species nisi
mero que est in memoria possimodum fiat in intellectu, sed per illud mo-
dum loquendum quo fantasmata dicuntur fieri in intellectu vel dicitur est

Articulus quintus

Et inde dicitur de his que pertinent ad corpus humanum utrumque
metus dicitur in veritate humane nature. Et videtur quod non
quod in corpore humano id quod est de veritate humane nature est caritas
vel os secundum speciem. Sed alimentum non dicitur in id quod est secundum speciem in
id quod est secundum materiam ut videtur dicere philosophus in primo de generatione et corruptione
alimentum non dicitur in veritate humane nature. Preterea id quod est de veritate
nature humane nature os quod semper in hunc maneat alii si remaneret hoc
id est numero. Sed illud quod generat et alimentum si semper manet. Innostrum
id est reuertit vel psalm. I. de generatione et corruptione quod generat et alimentum si est
de veritate humane nature. Preterea Aug. dicit quod non sumus in ad
duplex. I. secundum seipsum et secundum copulata sub anima. Ipsi autem sunt in eo

Quodlibet

secundum corpulentam substantiam et non secundum feminalem rationem. id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in adam. ergo illud quod est de veritate corpulente substantie non sicut non est ex alimento generatum. Sed dicebat quod corpulentia nostra substantia fuit in adam originaliter et non essentialiter.

Sed contra. Semen originem rei impositat. Si ergo dicatur in adam fuisse secundum corpulentam substantiam originaliter tantum. tunc idem erit esse secundum corpulentam substantiam et secundum feminalem rationes quod est falsum. ergo idem quod prius. Sed contra est quod dicitur in 2. de anima. Alimētum est potentia tale quale est illud quod nutritur. Sed quod est potentia ali quale in illud conuerti potest. ergo alimentum conuerti potest in illud quod nutritur. Sed illud quod nutritur est id quod est de veritate humane nature. ergo alimentum conuertitur in id quod est de veritate humane nature. Preterea semen ex quo fit generatio maxime videtur ad veritatem humane nature pertinere. sed semen secundum philosophum. id est de animalibus. est de superfluo alimentum. ergo alimentum conuertitur in veritatem humane nature. R. dicendum quod ad huius questionis euidenciam oportet primo videre quid sit veritas humane nature. veritas autem vniuersalis rei vt dicit Aucenna in sua metha. nihil est aliud quam proprietas sui esse quod stabilitum est. sicut illud quod proprie habet esse auri attingens ad terminos stabilitos nature auri dicitur esse vere aurum. Unum quodque autem proprie habet esse in alia qua natura per hoc quod subsistat complete forme proprie illius nature a qua est esse et ratio speciei in natura illa. vnde illud pertinet ad veritatem vniuersalis rei quod est completum illius rei per formam et pertinet directe et per se ad completionem illius rei. tam enim in naturalibus quam artificialibus inueniuntur quedam et quibus consistit principaliter ratio rei. alia autem que sunt ordinata ad eorum conseruationem et meliorationem sicut stipes et fructus per se pertinent ad complementum arboris. vnde sunt de veritate nature ipsius. folia autem sunt quodammodo ordinata ad fructuum conseruationem et quantum ad hoc non videntur esse de veritate nature arboris principaliter. Similiter ratio gladii consistit in ferro et acumine eius. vagina autem est ad gladii conseruationem vnde si gladius esset res naturalis ferum esset de veritate nature eius non autem vagina. Sic autem de veritate humane nature est dicimus illud quod per se pertinet ad perfectionem humane nature

Octauum

ture complete participans formam speciei. illud autem non est de veritate humane nature in homine quod est ordinatum quodammodo ad hominis conseruationem vel meliorationem quamcumque. Sciendum est ergo quod natura humana potest dupliciter considerari. vel secundum totam speciem humanam. vel secundum esse quod habet in hoc individuo. et secundum hoc inueniuntur in premissa questione tres opinioniones. Quidam enim dicunt quod alimentum non conuertitur in veritatem humane nature neque secundum speciem neque secundum individuum. Dicunt enim quod tota materia que nata est sub specie humane nature fuit in corpore. Ad eam alia qua alia materia potest fieri vere subsistans humane speciei. et ex illa materia ex qua corpus primi hominis consistebat fuerit aliqua pars decisa que quidem per multiplicationem quandam sine additione exterioris materie augmentata est in tantum quod peruenit versus ad perfectam et completam quantitatem in corpore. Sed et quo item aliquid deorsum est in formationem corporis filii sui in premissa modo multiplicatum. et sic totum humanum genus multiplicatum est ex illa materia que fuit in corpore primi hominis sine alioquin extrinseci additione. illud autem quod ex alimento generatur est necessarium nobis ad conseruationem illius humiditatis que est de veritate humane nature vt scilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod consumat scilicet humiditatem ex alimento generatam quasi accidentalem non consumat humiditatem que est de veritate humane nature sicut artifices apponunt plumbum argento vt videlicet in confectione consumatur plumbum et argentum non consumatur ab igne. vnde in resurrectione quando veritas humane nature erit in consumptibilis alimento non indigemus. nec re surget in nobis aliquid quod ex alimento sit generatum sed solum id quod fuit in adam. Sed inconueniens videtur huiusmodi positio propter duo quantum ad presens pertinet. quia eiusdem rationis est formam aliquam nihil amittere de materia subiecta et nihil de nouo acquirere cuius substantie et nature nihil accessit nec deperit. Consistat autem quod aliqua materia que erat subsistans humane nature desinit esse humane nature subsistans sicut patet in morte vniuersalis hominis. vnde nisi aliqua materia de nouo adhiberetur humane nature sequeretur quod minus esset modo id quod est de veritate nature humane in actu et tempore ad. et sic natura speciei non perfecte saluaretur per generationem. Secundo quia illa mutatio quam multiplicationem dicunt nullo modo est secundum

Quodlibet

essentiam ipsius materie sed solummodo secundum quantitatem vel dimensiones et accidentes. Non enim dicunt quod aliquid materie de nouo per essentiam creatur vel alimunde addatur sed quod illa eadem materia que prius erat minor postea fiat maior. nihil autem est aliud rarefieri et condensari quam mutari eandem materiam de magnis dimensionibus in paruas et e conuerso. Unde sequeretur secundum predictam positionem quod illud quod est de veritate humane nature semper rareficeret per continuam generationem et augmentationem et tantum quantum natura sustinere non posset. Eset. nam illud quod est de veritate humane nature innumerabiliter magis rari et ignis quod patet esse falsum. Et ideo alia opinio dicit quod alimentum conuertitur in veritatem humane nature primo et principaliter secundum speciem non autem secundum individuum nisi secundario. Dicunt enim quod in vnoquoque individuo humane speciei illud primo et principaliter est de veritate humane nature quod a parentibus trahit. et hoc vocatur a philosopho caro et os secundum speciem que semper manent sed. quia illud cum sit modicum non sufficeret ad perfectam quantitatem debitam humane nature sine additione. Ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur non solum ad hoc quod conseruetur illud quod fuit a primis parentibus acceptum ut dicebat prima opinio. Sed ad hoc quod compleatur et huiusmodi addito perfecta quantitas. et sic illud quod ex alimento generatur non est de veritate humane nature in hoc individuo principaliter sed tantum secundario in quantum est necessarium ad quantitatem debitam. et hoc nominat philosophus carnem et os secundum materiam que fuit et refuit. sed tamen ex hoc aliqua pars seminaliter transit in prolem per generationem. et efficitur principaliter de veritate humane nature ipso cum admittione alicuius quod fuit principaliter de veritate humane nature in patre ut quidam volunt. vel sine admittione eius ut alii dicunt. quod est magis consonum dictis philosophi in. 15. de animalibus qui vult sperma totaliter esse de superfluo alimenti. et sic illud quod generatur ex alimento non potest esse quod sit principaliter de veritate humane nature in ipso qui nutritur. sed potest esse de veritate humane nature principaliter in alio eadem speciei scilicet in filio ipsius. Et secundum hanc opinionem dicunt quod illud quod est principaliter de veritate humane nature in vnoquoque totum in ipso resurget. non autem totum quod ex alimento generatur sed solum quantum sufficit ad completionem quantitatis eius propter completionem quantitatis tantummodo ad veritatem humane nature ali-

Octauum

qualiter pertineat. et hec opinio consonat sententie Alexan. inuenta. qui exponit carnem secundum speciem quaz prius dicit semper manere esse illud quod a parentibus trahitur. carnem vero secundum materiam illud quod ex alimento generatur que fuit et refuit. Sed hanc opinionem contra. Aucrois reprobat in tractatu que fecit super librum de generatione. Lum enim illud quod ex alimento generatur nutritur inquantum est potentia caro ut dicitur in. 2. de anima. Illud quod generatur ex alimento postquam receperit speciem carnis efficitur vniuersum cum illo quod prius inerat quia in sine conuersum iam est simile vnde non videtur esse aliqua ratio quare calor naturalis aliquid possit consumere de illa humiditate carnis que ex alimento generatur et non de humiditate que a parentibus trahitur nec possit aliquo necessario modo illud probari. et ideo tam illud quod est a parentibus acceptum quam illud quod est ex alimento generatum equaliter se habet ad hoc quod maneat vel consumatur per calorem naturalem. et ad hoc quod restitatur per nutrimentum quod est sive re et refluere. et sic equaliter pertinet ad veritatem humane nature quod generatur ex alimento et quod a parentibus trahitur. Et secundum hoc est tertia opinio quod alimentum conuertitur in id quod est principaliter de veritate humane nature et quantum ad speciem et quantum ad individuum. Ponit enim hec opinio quod vtriusque scilicet quod ex alimento generatur et quod a parentibus trahitur indifferenter et equaliter forma humana perficitur et vtriusque indifferenter manet vel consumitur. manet quidem secundum speciem. consumitur autem et restitatur secundum materiam sicut in aliqua re publica diuersi homines numero ad communitatem pertinent qui vniuersam morientibus et aliis in locum eorum succedentibus. et sic non manet vna respectiva materia quod sunt alii et alii boves manet tamen vna numero quantitas ad speciem sine formas propter ordinem vniuersitatis in officio distinctis. ita etiam in corpore humano manet caro et os et vnaqueque partium eadem numero quantitas ad speciem et formam que consideratur in determinato situ et virtute et figura non autem manet quantum ad materiam. quia illa materia carnis in qua talis forma erat prius consumitur et et alia in locum eius succedit sicut per ignem quod consumitur eandem formam et modum per hoc quod consumitur quibusdam lignis alia supponuntur quod ignem sustinet. Et sic contra opinionem de vtroque predictorum indifferenter scilicet generato et alimento et a parentibus tracto tantum resurget quantum est necessarium ad speciem et virtutem debitam humani corporis. Et hec opinio mihi videtur ceteris probabilior

Quodlibet.

Secundum q^o hanc opinionem ad primum dicendum q^o distine
to philosophi qua distinguunt carnem secundum speciem et secun
dam materiam non est sic accipienda et alia sit caro que dicitur se
cundum speciem scilicet a parentibus tracta et alia que sit secundum
materiam et alimento generata sed vna et eadem caro signata po
telt considerari et secundam speciem quas habet et secundum ma
teriam. Et q^o hic sit intellectus philosophi patet et hoc q^o ipse di
cit ibidem. q^o hoc modo distinguatur caro secundum speciem et se
cundum materiam sicut vnumquodq^o habentiu³ speciem in ma
teria. In aliis autem habentibus speciem in materia sicut est lapis
et ferrum et huiusmodi non habet locus prima distinctio sed secun
da ut per se patet. et ideo dicendum est q^o alimentum conuertitur
in carnem que est secundum speciem. i. que habet speciem. non ta
men ita q^o alimentum fiat species carnis sed sit carnis materia. ra
tione cuius potest dici q^o conuertitur in carnem quantum ad ma
teriam et non quantum ad speciem. Ad secundum dicendum
q^o veritas humane nature et cuiuslibet alterius rei est a specie et ideo
cum id quod est in homine manet secundum speciem quantum ad non
maneat secundum materiam nihilominus veritas humane natu
re manere dicitur nec desinit esse idem homo numero propter mu
tationem que est secundum materiam quia non tota materia sim
ul a forma abstrahitur vel alia tota simul formam accipit. Nec
enim generatio esset et corruptio. sicut sit totus ignis vnus extingue
retur et alius totus accenderetur. sed aliqua pars materie consumit
tur et alia in locum eius substituitur que efficitur vna materia cui³
prevalenti per hoc q^o et adiungitur ad sustinendam eandem for
mam humane corporis sicut sit vnum lignu³ ignis consumat et ali
ud loco eius apponatur est idem ignis numero. Ad tertium
dicendum q^o ad conceptionem humane corporis duo concurrunt
scilicet materia et qua formatur conceptum. et iterum vis formatiua
que conceptum format. quorum primum Aug. vocat corpusculam
substantiam. secundum vero feminalem rationem. Dicitur ergo
secundum vtrumq^o istorum fuisse in adam originaliter inquantu
scilicet materia conceptus preparata est per virtutem generatiuam ma
tris. Vis autem formatiua est in semine patris. Et vtrumq^o istoz
reducitur in adam sicut in primum originem a qua humanas na
turam trahunt virtutes consequentes. Corpus autem ipsi forma
turam fuit per virtutem spiritus sancti actiuam. Sed materiam mis
culauit mater quia et purissimas sanguinibus virginis concepit.

Actuum

vt Dama. dicit. Et ideo non fuit in adam secundum feminales ra
tiones sed secundum copulatum substantiam. non tamen ita q^o
eadem numero que est in nobis. et fuit in ipso sicut in Adam. Et
et hoc patet responso ad sequens.

Et ideo queratur de his que pertinent ad culpam vel gra
tiam. Et primo queratur de his que pertinent ad gratiam. Secundo de his que pertinent ad culpam. Quantum ad
pertinentia ad gratiam queratur primo de his que pertinent ad
prelatos tantum. Secundo de his que pertinent ad omnes com
muniter. Quantum autem ad prelatos queratur duo. Primo
de electione prelatorum vtrum sit necesse semper eligere me
liorem vel sufficiat eligere bonum. Secundo de bonore episcopi
do prelati vtrum scilicet mali prelati sint bonoandi.

Articulus sextus

Primum sic proceditur. Videtur q^o necesse sit semper eli
gere meliorem. Dicitur enim. 4. R. Eligite meliorem et est
ponite super solum patris sui. ergo multo fortius in spiritualibus
officiis meliores preeligendi sunt. Preterea. 1. ad Thim. 3. super illud
oportet episcopum irreprehensibilem esse. dicit glo. Talis eligat
tur pontifex cuius comparatione ceteri geri dicantur. ergo oportet
in episcopatu semper eligere meliorem. Preterea Leo papa dicit
Ille qui melior est in presbiteris et diaconibus in episcopatu eligit
tur. Preterea ille qui est propinquior ad hereditatem possiden
dam debet preferri. Sed ipso cuius patrimonium possident cleri
ci et prelati est propinquior qui est melior. ergo ad prelationes et
officia ecclesiastica semper sunt meliores eligendi. Preterea si ali
cui commissum esset a domino suo vt et fidelem et ydoneum mi
nistrium crearet non ageret fideliter erga dominu³ suu³ si pretermis
so magis ydoneo minus ydoneum acciperet. ergo multo magis
peccat ille cui commissum est eligere aliquem in ministerium dei si
non eligat meliorem. Sed contra est q^o decretalis dicit. q^o sus
ficiat eligere bonum nec requiritur q^o melior eligatur. R. dicit
dum q^o aliquis homo potest dici bonus vel melior altero dupli
citer. Vno modo simpliciter. et sic melior est qui in caritate est per
fectior. Alio modo secundum quid. et sic dicitur aliquis melior al
tero vel ad militiam vel ad magistratum vel ad prelationem vel
aliquid huiusmodi qui non est melior simpliciter eo q^o in singu
lis officiis tam spiritualibus q^o corporalibus requiruntur aliqua

Quodlibet

preter morales bonitates ad hoc q̄ aliquis sit ydoneus ad illud officium requirendum. Dicendum est ergo q̄ oportet eligere ad p̄lationem vel ad ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur in dignus ad quodlibet spirituale requirendus. Unde dicit Dio. in epistola ad Demophilum monachum loquens de sacerdote qui non est grata illuminatus. Nō est iste sacerdos sed inimicus delosus delosus fuit ipseus et lupus supra dominicum populum pelle armatus omnia non tamen oportet q̄ semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Possibile est enim q̄ illi qui est in caritate perfectio deficiat multa que requiruntur ad hoc q̄ aliquis sit prelati ydoneus que in alio qui est minoris caritatis inveniuntur ut sunt scientia industria potentia et alia huiusmodi. Unde non oportet semper eligere meliores simpliciter. Sed eum qui sit melior ad hoc officium. Si autem eligat quis eum quem reputat minus ydoneum ad tale officium peccat. Non enim potest esse q̄ de duobus unus alteri preeligatur nisi propter aliquod in ipso consideratum. Illud autem quod consideratur in eo qui est minus ydoneus ad hoc q̄ magis ydoneo preferatur ē aliqua conditio indelēbite mouens vel familiaritas vel consanguinitas vel aliquid huiusmodi. Non enim potest esse aliqua conditio pertinens ad prelati ydoneitatem et quo aliter simpliciter magis ydoneus reputatur et sic indebite mouet. et sic in tali electione critibi acceptio personarum que sine peccato non fit. Ad primum ergo dicendum q̄ cum dicitur. Eligite meliorem intelligitur de meliori ad talem dignitatem. Ad secundum dicendum q̄ in comparatione prelati debent esse ceteri quasi grec non considerata sola sanctitate mouem sed discretionem et serenitatem et alia huiusmodi que in proflo extinguntur ad regendum. Ad tertium dicendum sicut ad primum. Ad quartum dicendum q̄ ille qui eligitur in prelatum non eligitur quasi ad hereditatem possidendam quia hereditas christanorum non est in terra sed est in celo sc̄z ipse deus secundum illud ps̄. Dominus pars hereditatis mee. eligitur autem velut dispensator in familia domini alicuius secundum illud. 1. ad Cor. 4. Sic nos existimet homo ut ministros christi et dispensatores rei. Dispensator autē non semper eligitur qui est propinquior sed qui est magis ydoneus. Ad quintum dicendum q̄ similiter etiam contingeret in procreatione semi alicuius domini temporaliis q̄ non oporteret querere hominem meliorem simpliciter sed me-

Octauum

liorem ad seruendum. Ad illud vero q̄ in contrarium obicitur dicendum q̄ deo etatis intelligentia est quantum ad hoc q̄ nō semper oportet eligere meliorem simpliciter sed sufficit eligere bonum. Vel dicendum q̄ non loquatur quantum ad forum consuetudine sed quantum ad forum contentiosum in quo non reprobat electio et hoc q̄ potest aliquis alius magis ydoneus inueniri dū modo ille qui eligitur ydoneus sit. et ois electio calūmnia pateret.

Articulus septimus

De secundum sic proceditur. Videtur q̄ malis prelatiis nō sit exhibendus honor. Sicut enim dicit Boetius in li. de consola. Non possumus ob honores reuerendos iudicare quos ipse honoribus reputamus indignos. Sed mali prelati non sunt honoribus digni. ergo nō possunt iudicari esse reuerendi a suis subditis. Preterea honor non debetur prelati malis nisi ratione prelationis. Cum ergo sint prelatione indigni sunt etiam per consuetudinem indigni ad honores et ad alia omnia que sunt prelationi propria. Sed contra est quod dicitur Ezechiel. 20. Donora patrum tuorum. Glo. id est prelatos. Cum ergo indiffinito loquatur videtur q̄ omnes prelati tam boni q̄ mali sunt honorandi. R. dicendum q̄ in prelato tuo possumus considerare sc̄z personam propriam et dignitatem secundum quam est quedā persona publica. Si ergo prelatus sit malus ratione persone sue non est honorandus quia cum honor sit reuerentia alicui exhibita in testimonium virtutis falsum testimonium de eo proferret si quis eum obsequetur proprie persone honoraret contra illud quod dicitur Ezechiel. 20. Non loquaris contra proximum tuum. falsum testimonium. S. in quantum est persona publica sic gerit tyrum et locum non sui ipsius sed alterius sc̄z christi in ecclesia vel rei publice ut dominus in seculis et dignitatis. et sic valor eius nō computatur sed sc̄z eum cuius loco preiudicat. sicut est de lapillo qui in operibus omnibus ponitur loco centum marcarum cum in se nihil valeat ut dicitur prover. 26. Sicut qui mittit lapidem in acenum mercanti ita qui tribuit insipienti honorem. Mercurius. ii. diebas de rōcinu et mercationis. ita ē et honor exhibēdus nō propter se sed propter eum cuius locū obtinet sicut ad oratio ymaginis refertur ad protypum ut dicit Dam. Un et malus flat ydolo operatur Zach. xi. O pastor ydolum derelinquens gregē. Ad primum q̄ dicendum q̄ intentio Boetii est dicere q̄ mali homines non iudicantur ut reuerendi in

Quodlibet

propiis personis quāvis eis cribebamus honores propter offi-
cia in quibus sunt constituti. Ad secundum dicendum q̄ ma-
gis prelati et indigni et prelatione et honoribus qui prelo de-
benitur. sed illi cuius vicem gerit dignus est vt eius vicario talis
honor cribebatur. sicut beata virgo digna est vt eius ymaginem
depectam in pariete reuerentur quāvis tali reuerentia ipsa yma-
go digna non sit.

Unde queritur de peruenientibus ad gratiam quantum ad
omnes. et que committit omni statui. Et circa hoc querēbā-
tur. Primo de orationibus vtz oratio tantum valeat facta pro
alio sicut facta pro se. Secundo de suffragiis vtz magis profint
pauperi magis digno q̄ diuiti pro quo specialiter sunt. Tertio
de votis vtz vnum votum simplex dirimat matrimonij pactum.

Articulus octauus

De primo sic proceditur. Videtur q̄ oratio plus valeat
pro se facta q̄ pro alio. Ita enim dicitur in quadam glosa
q̄ speciales orationes plus valent. Sed illa est maxime specialis
quia quis pro se orat. ergo plus valet oratio pro se facta q̄ p̄ alio.

Priore vt dicitur in li. de spiritu et anima. Oratio nihil aliud
est q̄ deuotio mentis in deo. S; magis deuote aliquis orat pro
se q̄ pro alio. ergo plus valet oratio pro se facta q̄ pro alio. S;
contra. Oratio tanto amplius valet quanto magis est deuota.
Sed quandoq; quis deuotius orat pro alio q̄ pro seipso. R. 2.
dicendum q̄ duplex est valor orationis. Vnus qui est orationis
proprie secundum quem dicitur valere oratio ad impetrandū
illud quod petitur sicut oratio Petri valuit ad suscitandū Iba-
bam. Alius valor est communis orationis et aliis operibus virtus
tunc secundum q̄ oratio valere dicitur ad merendum aliquid ip-
si oranti. prout caritate informatus sicut oratio Petri qua susci-
tationem Iba bae impetrant fuit meritoria Petro vite eterne in
quantu; erat actus caritatis informatus. Loquendo ergo de pri-
mo valore ceteris parib; plus valet oratio facta pro se q̄ pro alio
quia efficacia orationis in impetrando potest amittere suum est
secum quando pro alio fit et aliquo impedimento quod inue-
niunt in eo pro quo oratur. Unde vna de conditionibus oratio-
nis que faciunt eam efficacem ad impetrandū est vt aliquis pro
se orat. Quantum autem ad secundum valorem oratio magis va-
let que et maior caritate procedit sicut pro se sicut pro alio fiat.

De cauum

Si autem de interiori caritate per exteriora opera debeat indica-
ri tunc illa comparatio potest dupliciter intelligi. Vno modo vt
aliquis ita orat pro alio q̄ etiam pro se ipso. tunc maioris meri-
ti est pro alio orare et pro se ipso q̄ pro se tantum. Maioris enim
meriti est amicum benivolentem et benivolentem esse sibi et alii q̄ sibi tan-
tum. Alio modo potest intelligi vt aliquis orat pro alio et nō pro
se. et sic ostenditur esse alteri benivolentis magis q̄ sibi. et ita pecca-
ret in ordine caritatis magis alium q̄ se diligens. et hoc modo in-
telligendo comparationem melius est orare pro se q̄ pro alio.

Ad primum ergo dicendum q̄ ratio illa nō est ad propositū
quia specialis oratio dicitur in glo. illa pro quocumq; specialiter
fiat sicut pro se sicut pro alio. Ad secundum dicendum q̄ licet
vt plures homo pro seipso deuotius orat tamen quandoq; de-
uotius pro alio. et ita secundū hoc non potest sumi vniuersale iu-
dicium que oratio plus valeat. Sicut dō ad 3° in contrarium.

Articulus nonus

De secundo sic proceditur. Videtur q̄ suffragia ecclesie spe-
cialiter facta pro aliquo diuite equaliter valeant pauperi
pro quo non sunt si sit equalis meriti. Ut dicit enim Aug. eundem
modi suffragia tantum valent vnicuiq; post mortem quantum me-
riti uiuens vt sibi prodesse. Sed predicti duo equaliter merentur.
ergo equaliter eis fidecia suffragia profint. Priore passio rē
sibi semper plus prodest ei qui maioris est meriti. Sed missa
que est predictum suffragium est memoria passionis dominice
ergo equaliter profint eis qui sunt equalis meriti. Cōtra. De
us accipit cuiusmodi suffragia secundum intentionem facientis
Sed faciens intendit q̄ plus profint diuiti pro quo facit. ergo ei
plus profint. Priore non est dicendum q̄ frustretur pia intē-
tio eorum qui pro suis caris specialia suffragia faciunt. Frustra-
retur autem si eis specialius non prodesse. ergo magis profint
eis quibus sunt. R. 2. dicendum q̄ circa hoc est duplex opinio.
Quidam enim dicunt q̄ suffragia ecclesie specialiter pro aliquo
facta valent omnibus qui sunt in purgatorio equaliter quidem
bis qui sunt equalis meriti. sicut vero bis qui sunt maioris meri-
ti minus bis qui sunt minoris: plus vero bis qui sunt maioris meriti
diuite in aliqua domo vbi sunt multi alii equaliter prodest alius
qui sunt equalis vilis. plus vero bis qui sunt maioris meriti bis
qui sunt minoris. quāuis sit diuiti magis ad quendam bonoz

Quodlibet

prelius. Et sicut etiam lecto que legitur specialiter pro aliquo de
rico multis simul audientibus equaliter valet. bis qui sunt equa
lis capacitatis. plus bis qui sunt maioris minus vero bis qui mi
noris. Alii vero dicunt qd suffragia plus valent bis pro quibus spe
cialiter fiunt. Utraq; autem opinio secundum aliquid vera est.
Ad cuius evidentiam sciendum est qd opera vnus non valent
alteri quantum ad premissa essentialia quia sic vnusquisq; et pro
priis actibus iudicatur. sed solum quantum ad aliquod acciden
tale gaudium. vel quantum ad remissionem. aliamque pene tempo
ralis. Et sic suffragia vnus possunt prodesse defunctis. Vnius
modi autem communicatio operum contingit dupliciter. Vno mo
do ex vnione caritatis qua omnes christi fideles efficiuntur vnus
corpus. et sic actus vnus quodammodo redundat in iuuamentum
alterius. sicut etiam in membris nostris corporalibus videmus. et
sic iuuatur aliquis ex actu alterius in quantum quilibet existens
in caritate gaudet de quolibet bono opere. et quanto est maioris
caritatis tanto amplius gaudet siue sit in purgatorio siue in para
diso siue etiam in mundo. et quantum ad hoc est vera prima opi
nio. Alio modo actus vnus sit communis alteri per intentiones
facientis quia facit pro illo vel vice illius quod valet precipue
in debitis soluendis. et sic suffragia ecclesie valent defunctis in quan
tum vnus soluit deo satisfactionem quaz motus soluere tene
batur. Et sic valor suffragii sequitur intentionem facientis. Et quia
tum ad hoc secunda opinio vera est. Ad primum ergo dicen
dum qd meritum illud de quo loquitur Augustinus est meritum
conditionatum. Meretur enim aliquis viuens vt sibi suffragia
post mortem valeant si pro eo fiat que quidem conditio erat in
vno et non erat in alio. et ideo non equaliter profunt vtriusq;. Ad
secundum dicendum qd passio Christi fuit exhibitata pro omnibus.
sacrificium autem missae specialiter pro aliquibus offertur. Et id
non est simile. Vna duo concedimus.

Articulus decimus

De tertio sic proceditur. Videtur qd votum simplex cons
tituente dirimat matrimonium contractum. Si enim ali
quis det alicui quod prius alteri dederat secunda datio nulla est.
Sed ille qui emittit in se lex votum continentem dat corpus suum
deo. ergo cum postea contrahendo matrimonium det corpus suum
uxori contractus iste matrimonii nihil valere videtur. ergo etc.

Decimum

Sed contra est quod decretalis dicit qd votum simplex matri
monium impedit contrahendum. sed non dirimit contractum.

Re. dicendum qd votum simplex non dirimit matrimonium con
tractum sed solum solemnne. cuius ratio patet si differentia vtriusq;
voti inspicatur. In voto enim simplici est sola promissio qua
quis promittit deo se continentiam futuraturum. Et sola autem pro
missione non transferitur dominus. vnde si aliquis promittat rem
aliquam alicui et postea det eandem alteri huiusmodi donatio non
potest rescindi per priorem promissionem quamuis male faciat dan
do. Et sic ille qui emittit votum simplex continere potest postmodum
corpus suum tradere uxori vt quantum peccet hoc faciendo tamē
matrimonium non dirimatur propter votum precedentem. In voto
autem solemnne est simul promissio et collatio. Tunc enim est votum
solemnne quando simul aliquis cum voto consecratur deo et ponitur
in aliquo statu sanctitatis vel per susceptionem ordinis vel pro
fessionem certe regule. et sic non potest vterius corpus suum tra
dere uxori et si tradit contractus nullus est. Et sic matrimonium di
rimitur per votum solemnne non autem per simplex. Ratio autem
in contrarium adducta falsum supponit scilicet qd per votum sim
plex aliquis det corpus suum deo non enim dat sed promittit.

Unde querebatur de his que pertinent ad culpam. Et cir
ca hoc querebantur quinque. Primum vtrum peccet qui
ad ecclesiam vadit propter distributiones qui alias non iret qua
uis a principio prebendam accepit vt deo seruiret. Secundo
vtrum aliquis habens de superfluo peccet si non det pauperi pe
tenti. Tertio vtrum quando sunt diuersae opiniones de aliquo
facto vtrum ille qui sequitur minus vitam peccet. sicut de plura
litate prebendarum. Quarto vtrum mendacium semper sit pec
catum. Quinto vtrum quantum aliquis intendit peccare tan
tum peccet.

Articulus vndecimus

De primo sic proceditur. Videtur qd ille qui vadit ad
ecclesiam propter distributiones alias non minus peccat.
Ipse enim vadit ponere obsequium diuini quod est
impeccabile sub peccato rei temporalis. ergo committit symonia
am. et ita vadit qd mortaliter peccet. Sed contra. Ille salu
set qui facit votum bona intentione si postmodum in prebendam
one voti mutetur voluntas eius vt minus faciat quod volens

promisit non euacuatur meriti voti vt videtur Anf. dicere in li. de similitudinibus. ergo eadem ratio qui accipit prebendam vt deo feruat non peccabit quāuis postea mutetur eius intentio.

¶ Quid dicendum qd ad euidentiam huius questionis notandum est qd aliquis actus dicitur esse spiritualis dupliciter. Vno modo ex parte principii quando scilicet actus competit alicui persone propter aliquid spirituale quod in ipso est sicut episcopo consecrare basilicas et dyacono legere euangelium. et in talibus actibus committitur simonia si aliquis intendat suum acuum vendere. Alio modo est aliquis actus spiritualis non ex parte principii sed ex parte finis tantum sicut docere liberales artes quarum veritas spiritualis est. sed huiusmodi doctrina non competit alicui propter aliquod spirituale officium cum etiam gentilibus liceat huiusmodi artes docere. et in his actibus committitur simonia si vendatur finis qui spiritualis est scilicet ipsa veritas. non autem si aliquis sua opera locet. Celebrare ergo diuinum officium in ecclesia est actus spiritualis primo modo. Competit enim alicui ex hoc qd est clericus et ideo simoniam committit qui huiusmodi acuum vendere intendit. In quaslibet enim venditione pecuniam accipitur quasi finis. et ideo in predicto casu distinguendum est. Si enim huiusmodi distributiones recipit quasi finem sui operis principaliter intentum simoniam committit. et ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem deum in tali actu ad huiusmodi autem distributiones respicit secundario non quasi in finem sed sicut in id quod est necessarium ad suam sustentationem constat qd non vendit acuum spiritualem. et ita simoniam non committit nec peccat. Sic enim acceptio distributionum non erit causa quare ad ecclesias vadat. sed proprie huiusmodi determinatio quare nunc vadat et non alia vice. Et sic patet responsio ad primum quia non ponit imprecabile sub precio

Ad illud vero quod contra obiatur dicendum quod tunc in uouente non euacuatur meritum voti quando intentio uouentis fertur super licitum. vt cum aliquis uellet non facere illud quod uouit si non uouisset. Si autem feratur directe super illicitum tunc euacuatur meritum voti. vt cum aliquis uult absolute illud non facere quod uouit. Ille autem qui uult ire ad ecclesiam pro pecunia sic ut pro sine principali habet uoluntatem delatam super illicitum et ideo peccat.

Articulus duodecimus

De secundo sic proceditur. Videtur quod ille qui non dat pauperi petenti si habeat de superfluo peccat. Facere enim elemosinam de superfluo est in precepto Luce. 12. Veritatem si quid superest date elemosinam. ergo peccat si petenti non tribuat. Preterea aliquis tenetur inquirere de his que sunt necessaria ad salutem vt aliquis inbueniat excellenti in extrema necessitate. ergo tenetur quilibet inquirere et uisum pauperi sit in extrema necessitate vel statim ei dare. In contrarium est quod sic videtur quod omnes essent damnati. ¶ Quid dicendum qd circa hoc distinguendum est. Supposito enim quod aliquis habeat de superfluo et respectu indigentium et respectu persone quod tenetur pauperibus erogare. aut videtur in paupere petente euidentia signa extreme necessitatis aut non. si videtur certum est quod tenetur dare et peccat non dando. In hoc enim casu loquitur Ambrosius. Pisce fame mouentem si non paueris occidili. Si uero non appareat tunc non tenetur dare pauperi petenti quia quāuis tenetur dare superfluum pauperibus non tamen tenetur omnibus dare nec huic dare. sed tenetur distribuere secundum quod sibi uisum fuerit opportunitatem nec tenetur inquirere quia hoc est inuisibile grane quod de omnibus pauperibus inquireret et precipue cum ad eum qui necessitatem patitur pertinet vt necessitatem suam exponat. et per hoc patet responsio ad obiecta.

Articulus decimustertius

De tertio sic proceditur. Videtur quod ille qui habet plures prebendas peccat ex hoc ipso quod opiniones magistrorum sunt in contrarium. Quamquam enim committit se discrimini in his que sunt ad salutem peccat. Sed ille committit se discrimini vt videtur cum faciat contra multorum petentium sententiam. quod videtur quod peccat. Sed contra. Potest esse quod in tali casu aliquis adhibet diligentiam inquirere an habere plures prebendas sit licitum nec inueniat aliquid quod eum moueat ad hoc quod sit illicitum. ergo videtur quod sine peccato possit plures prebendas habere.

¶ Quid dicendum quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur. vno modo faciendo contra legem vt cum aliquis fornicatur. alio modo faciendo contra conscientiam et si non sit contra legem vt si conscientia dicit alicui quod leuare festucas de terra sit peccatum mortale. Et conscientia autem obligatur aliquis ad peccatum siue habeat certam fidem de contrario aus quod agit. siue etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod

Quodlibet

agitur contra legem semper est malus nec excusatur per hoc qd est secundum conscientiam. et similiter quod est contra conscientiam est malum quantum non sit contra legem. quod autem nec contra conscientiam nec contra legem est non potest esse peccatum. Dicendum est ergo qd quando sunt due opiniones contrarie de eodem oportet esse alteram veram et alteram falsam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magistrorum utpote habendo plures prebendas facit contra veram opinionem. et sic cum faciat contra legem dei non excusatur a peccato quantum non faciat contra conscientiam. sic enim contra legem dei facit. Aut illa opinio non est vera sed magis contraria quas ille sequitur ita qd vere licet habere plures prebendas. et tunc distinguendum est. quia aut talis habet conscientiam de contrario et sic iterum peccat contra conscientiam faciens quantum non contra legem. Aut non habet conscientiam de contrario sed certitudinem. sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum. et sic si in eadem tali dubitatione plures prebendas habet periculo se committit. et sic proculdubio peccat utpote magis amans beneficium temporale qd propriam salutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur. et sic non committit se discrimini nec peccat. Unde patet solutio ad obiecta.

Articulus decimusquartus

De quarum sic proceditur. Videtur qd non omne mendacium sit peccatum. Malus enim peccatum est homicidium qd mendacium. Sed homicidium potest licite fieri ut cum iudex occidit latronem. ergo et mendacium. Preterea in sacra scriptura quidam laudantur qui tamen mentiri esse intelliguntur ut obsecrantes Jacob et Iudith. ergo mendacium non semper est peccatum. Sed contra est qd Aug. determinat in li. de mendacio. R. Respondendum qd quando cum quis aliquis actus habet aliquam inordinationem inseparabiliter annexam nunquam potest bene fieri quia ipsa inordinatio est aliquid superfluum vel diminutum. et ita non potest in tali actu medium accipi in quo virtus consistit ut patet per philosophum in 6. ethi. inordinati autem actus est mendacium. Ad hoc enim inuenta sunt verba vel voces ut sint signa intellectus ut videtur in principio perierat. et ideo quando aliquis voce enunciat quod non habet in mente quod importatur in nomine mendaci est ibi inordinatio per abusus vocis. et ideo procedunt qd mendacium semper

Octauum

est peccatum. Ad primum qd dicitur qd homicidium semper est peccatum quia in ordinationem habet inseparabiliter annexam. homicidium enim plus importat qd occisio bestie. Composita enim nota frequenter plus importat qd opponentia. Importat enim homicidium occasionem hominis indebitam. et ideo homicidium nunquam est licitum quantum occidere bestiam aliquando liceat. Ad 2. dicitur qd sicut Aug. dicit in li. de mendacio. et habetur in glossa per illud Es. Perdes oves qui loquuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in scriptura. Quidam propter perfectum status virum. et horum facta proponuntur omnibus in exemplum et de talibus non legitur qd mentiri sint vel si aliqua dixerunt que mendacia videntur sed intentionem quam ex instinctu spiritus sancti conceperunt mendacia non sunt. Quidam vero laudantur propter virtutis indolem. et sic in aliquibus mendacium fuisse legitur maxime officiosum sicut per obsecrantes. No. n. commendantur quia mentiri sunt sed propter misericordiam et qua in mendaciis inciderunt. et sic apparet in eis quedam indoles. i. profectus virtutis non autem perfectio.

Articulus decimusquintus

De quinto sic proceditur. Videtur qd non oportet qd si aliquis intendat peccare mortaliter qd peccet propter hoc mortaliter. Deus enim prior est ad miserendum qd ad puniendum ut habetur ex glossa in principio Iere. Sed si aliquis intendat peccare venialiter non sequitur qd propter hoc peccet venialiter. ergo nec oportet qd quis intendat peccare mortaliter qd propter hoc peccet mortaliter. Sed contra. Quicumque intendit peccare mortaliter facit contra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter. qd dicitur R. dicitur qd improprie dicitur qd aliquis intendat peccare mortaliter aut venialiter. Malus enim est preter intentionem et voluntatem ut dicitur Dio. 4. c. de di. no. Sed aliquis qd intendit facere aliquid quod credit esse mortale peccatum ex hoc dicitur qd intendit peccare mortaliter. Predicta qd questio nihil aliud querit nisi quare aliquis credit esse peccatum mortale qd facit peccatum mortale. non autem necesse qd sit veniale si credat veniale esse. ut si fornicationem credat esse veniale peccatum. Quis questio de facili patet solutio quia cum conscientia etiam erronea habeat vim ligandi ex hoc ipso qd contra conscientiam facit mortaliter peccat. Error autem conscientie quando quis habet virtutem absolendi sine excusandi nisi. procedit ex ignorantia et quod quis scire non potest vel scire non tenetur. et in tali casu quantum factum de se sit mortale tamen intendens

Quodlibet

peccare venialiter peccat venialiter. sicut si aliquis intenderet accedere ad uxorem suam causa delectationis & ita intenderet peccare venialiter si alia ei supponeretur eo nesciente nihilominus venialiter peccaret. Quandoq; vero error conscientie non habet vim absolventi vel excusandi quando scy ipse error peccatus est vt cur procedit ex ignorantia eius quod quis scire tenetur & potest. sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale. & tunc quāvis crederet peccare venialiter non tamen peccaret venialiter sed mortaliter. Et sic patet responsio ad obiecta.

Et inde querebatur de his que pertinent ad penam & gloriam. Et primo de his que pertinent ad penam. Secundo de his que pertinent ad gloriam. Circa penam autem querebatur primo de pena spirituali. Secundo de pena corporali damnatorum. Circa primum duo querebantur. Primo vtrum damnati videant gloriam sanctorum & maxime post diem iudicii. Secundo vtz damnati vellent suos propinquos esse damnatos.

Articulus decimus sextus

Primum sic proceditur. Videtur qd damnati post diem iudicii videant gloriam sanctorum. Sicut enim se habet gloria ad miseriam ita miseriam ad gloriam. Sz de perfectione glorie sanctorum est vt videant miseriam damnatorum vt habet Ista. vltimo. Egredientur & videbunt cadauera impiorum. ergo & de perfectione miserie damnatorum est vt videant gloriam sanctorum. & sic post diem iudicii quando in miseria perfecta erunt videbunt gloriam sanctorum. Preterea post diem iudicii nulla afflictio a damnatis subtrahetur. Sed nunc affliguntur damnati de hoc qd vident gloriam sanctorum secundum illud Ista. 46. Videant et confundantur zelantes populi. ergo & post diem iudicii gloriam sanctorum videbunt. Sed contra. Omnis delectationis materia damnatis post diem iudicii subtrahetur. Sed videre sanctorum gloriam est quedam materia delectationis. ergo &c. R. dicitur qd videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo vt capiat quid sit ipsa gloria & qualiter quantitas. & sic nullus potest videre gloriam nisi qui est in gloria. Superat enim & desiderium & intellectum eorum qui non sunt in ea. Hoc enim est manna absconditum & nomen nouum scriptum in calculo quod nemo nouit nisi qui accipit. vt habetur Apoc. 2. Alio modo contingit videre gloriam beatorum vt videantur ipsi beati esse in quadam

Octauum

gloria inenarrabili & excedente intellectu. Et sic damnati ante diem iudicii vident gloriam sanctorum non autem post diem iudicii. quia tunc erunt penitus a sanctorum consortio alienati vt qui ad summum iam miserie peruenerunt & ideo nec etiam sanctorum consortio digni habebuntur. nam videns aliquod consortium habet cum eo quod videt. Ad primum ergo dicendum qd videre miseriam damnatorum omnino erit sanctis ad gloriam. gaudebunt enim de iusticia dei & de sua euasione secundum illud ps. 71. Et tabitur iustus cum viderit vindictam. Sed videre sanctorum gloriam aliquid perfectionis importat qua post diem iudicii damnati partabuntur. Ad secundum dicendum qd damnati in inferno crastinos post diem iudicii memores erunt glorie sanctorum quas ante iudicium et in iudicio viderunt. et sic cognoscent eos esse in maxima gloria quāvis non videant ipsos beatos nec eorum gloriam. & ita invidia torquetur. & sic afflictio que est in eis nunc ex tali visione manebit visione sublata de quo etiā magis doles bunt videntes se etiam visione sanctorum indignos reputatos.

Ad illud quod contra obicitur dicendum qd videre sanctorum gloriam non est materia delectationis nisi secundum primum modum visionis videatur qualiter a damnatis nunq; videtur. secundum autem modo videre & non habere est magis afflictionis causa propter inuidiam.

Articulus decimus septimus

Secundum sic proceditur. Videtur qd damnati non vellent suos propinquos esse damnatos. Dicitur enim Luca 16. qd dices in inferno damnatus peccabat Lazarium mitti ad fratres suos vt testaretur illis ne venient in locum tormentorum. Petito autem est voluntatis designatio. ergo damnati non vellent suos propinquos damnari. Sed contra est quod dicitur Ista. 14. super illud. Surrexerunt de solis suis. dicit glo. Solacius est damnatis socios habere sine miserie. ergo ipsi vellent omnes esse damnatos. R. dicitur qd vita spiritualia in damnatis confunduntur qd significatur Eszech. 32. vbi dicitur de impiis. qd curis armis suis ad infernum descendunt. & ideo in eis perfecta inuidia est ad quas pertinet dolere de bono alterius quod ipse non habet et sic etiam velle omnes pati malum quod ipse patitur. Liberari enim a malo quoddam bonum est. Que quidem inuidia in aliis quibus etiam in hac vita tantum inualecit vt suis propinquis

Quodlibet

nis etiam inuideant de bonis que non habent ipsi. Unde multo amplius damnati inuidia stimulant euellet suos propinquos cum oib⁹ aliis esse danatos. et dolebunt si sciunt aliquos esse saluos. Sed tamen si non omnes debent damnari sed aliqui saluari magis uellent suos propinquos & alios a damnatione liberari quia in hoc etiam inuidia torquetur: si uideant saluari alios et suos damnari. et per hunc modum tales damnatus uolebat suorum damnationem. et sic patent obiecta.

Articulus decimus octauus

Unde querebatur de pena corporali damnatorum utrum scy sit ibi tantum pena ignis uel etiam pena aque. et uideatur q sic per illud Job. 24. de impijs. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimum. Sed contra. Omnis delectatio et refrigerium damnatis auferitur. Sed non potest esse sine quodam refrigerio q aliquis afflictus calore ad frigus aque traſcat uel e conuerso. ergo talis penarum alternatio non erit in danatis. R. 2. dicendum q sicut dicit Basilus eprenens illud ps. Uox domini intercedentis ad. In fine mundi ignis diuidetur et alia elemeta et quicquid est in eis pulchrum et claru remanebit superius ad gloriam beatorum. quod uero est in eis fenulentum et penosum delectet in infernum ad penam damnatorum. et ita scy totius creaturæ in infernum colligetur. et erit damnatis in penam et non solum patientur penam ignis. Iustum est enim ut qui creatoris offenderunt ab omni creatura puniantur. Unde dicitur Sapientie. 2. Quæ orbis terrarum pugnabit pro illo contra insensatos. Ad illud autem quod in contrarium obicitur dicendum q ex diuifino diuinitate penarum nullum erit in damnatis refrigerius. Ignis enim et aqua et diuifinodi non agent in corpora damnatorum actione nature ita q relinquunt suas qualitates. in corporibus danatorum secundum esse nature sicut ignis relinquit calorem et lignis que facit esse calida. alioquin cum contraria non possint esse simul in eodem oporteret corpora damnatorum suas qualitates perdere. et sic transmutata natura organoꝝ fieret pena minus sensibilis. sed agunt in corpora damnatorum actione spirituali impunendo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum secundum esse spirituale per modum quo species colorum e in aere uel etiam in pupilla non ita q fiant colorata. Unde corpora danatorum sentient afflictionem ignis sine hoc q conueniantur in

Octauum

naturam ignis. et ideo uarietas penarum non facit eis aliquid refrigerium. Refrigerium enim nunc et alternatione penarum pro ueniens causatur et transmutatione nature in quantum per frigus aque superfluitas calefactionis remittitur et sic ad medium uentur quod est delectabile.

Unde querebatur de gloria beatorum. et circa hoc querebantur duo. Primo utrum beatitudo sanctorum per prius consistat in intellectu & in effectu. uel conuerso. Secundo utrum per prius beati ferantur ad uidentium humanitate. Chriſti & eius diuinitatem.

Articulus decimus nonus

Primum sic proceditur. Uidemus q beatitudo sanctorum precipue consistat in intellectu. Sicut enim dicit Augustinus. 10. confessi. Beatitudo est gaudium de ueritate. Sed ueritas pertinet principaliter ad intellectum. ergo et beatitudo. Preterea Jobannis decimosextimo dicitur. Dec est uita eterna ut cognoscant te solum uerum deum et quem misisti Ihesum Christum. Cognitio autem ad intellectum pertinet. ergo et uita eterna siue beatitudo. Preterea Augustinus dicit. 1. de trinitate. Quæ uisio est tota merces. Merces autem est beatitudo. ergo pertinet principaliter ad uisionem intellectus. Sed contra. Premium respondet merito. Sed meritiu principaliter consistit in uoluntate. et ergo et beatitudo que est premium. Responſio dicendum q felicitas siue beatitudo in operatione consistit et non in habitu. ut philosophus probat in primo Ethicorum. Unde beatitudo hominibus potest comparari ad aliquam potentiam anime dupliciter. Uno modo sicut obiectus potentie et sic beatitudo precipue comparatur ad uoluntatem. Nominat enim beatitudo uisum finem hominis et summam bonum ipsius. finis autem et bonum sunt obiectum uoluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam. et sic beatitudo originaliter et substantialiter consistit in actu intellectus. Formaliter autem et complete in actu uoluntatis. quia impossibile est ipsum actum uoluntatis esse uisum finem uoluntatis. Ultimus enim finis hominis est id quod est primo uoluntatis. Non autem potest esse q primo uoluntatis sit actus uoluntatis. Prius enim est potentia fieri in aliquo obiectum q feratur super actum suum. Prius enim intelligitur scilicet actus alicuius potentie q reflectio eius super actum illum.

Actus enim terminatur ad obiectum. et ita quelibet potentia prius fertur in obiectum quam in actum suum. sicut visus prius videt colorem quam videat se videre colorem. et ita etiam voluntas prius vult aliquid bonum quam velit se velle. et sic actus voluntatis non potest esse primo volutus et per consequens nec ultimus finis. sed quo censamur aliquid bonum exterius est desideratum quasi finis ille actus noster est nobis quasi finis interior quo primo perfecte atingimus ad ipsum sicut dicimus quod comelios finis est et beatum deo eius qui ponit cibum finem suum. et possessio eius qui finem suum ponit pecuniam. finis autem nostrum desiderium deus est. Cuius actus quo et primo coniungimur est originaliter et substantialiter nostra beatitudo. primo autem deo coniungimur per actum intellectus. et ideo ipsa dei visio que est actus intellectus est substantialiter et originaliter nostra beatitudo. Sed quia hec operatio per seculissima est et convenientissimum obiectum ideo consequitur maxima delectatio quam quidem delectat operationem ipsam et perficit eam sicut pulchritudo inueniuntem ut dicitur in 1o. c. ubi. unde ipsa delectatio que voluntatis est est formaliter completens beatitudinem et ita beatitudinis ultimum origo est in visione. complementum autem in fruitione. Tres ergo prime rationes concedende sunt. quia ostendunt quod beatitudo substantialiter consistat in actu intellectus

Ad illud autem quod contra obicitur dicendum quod meritum consistit in agendo premium autem in recipiendo. Actio autem prius pertinet ad voluntatem quia ipsa mouet omnes alias vires sed receptio primo pertinet ad intellectum quam ad voluntatem. unde premium per prius attribuitur intellectui meritum autem voluntati.

Articulus vicissimus

De secundis sic proceditur. Videtur quod beati in gloria prius ferantur ad contemplandam christi diuinitatem quam eius humanitatem. Altissimo enim statui altissimus actus primo et principaliter competit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cuius ergo actus intelligentie que est potentia altissima cuius est ferri in deum sit actus altissimus et nobilissimus videtur quod hic actus primo beatitatis competat ut deum contemplantur. Preterea hoc ad imperfectionem vite pertinet quod oportet nos ab inferioribus ad superiora contemplanda ascendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni vite. ergo ipsi conuerso per prius superiora contemplantur. et sic primo christi diuinitatem quam eius humanitatem

Sed contra. Ad extremam non peruenitur nisi per medium. Sed medium inter deum et homines est christi humanitas. 1. ad th. 2. Mediator dei et hominum homo christus Iesus. ergo sancti non perueniunt ad contemplationem diuinitatis christi nisi prius contemplando eius humanitatem. Respondendum quod vniuersi quilibet prius considerat illud quod est ratio alicuius quam id cuius ratio est sicut artifice prius considerat regulam operis quam secundum regulam operetur. Beati autem adeo sunt deo coniuncti ut ipse sit eis ratio cuiuslibet cognitionis et operis. Aliter enim actus beatitudinis per alias cognitiones et operationes sanctorum impeditur. Et ideo illud ad quod sancti primo attendunt est ipse deus et eum habet medium cuiuslibet cognitionis et regulam cuiuslibet operationis et sic per prius contemplantur diuinitatem christi quam eius humanitatem. In vtraque tamen contemplanda delectationem inueniunt. unde dicitur Joban. 10. Ingressi sunt scilicet beati ad contemplandam diuinitatem christi. et egrediuntur ad contemplandam eius humanitatem et vtrobius passua inueniunt. 1. delectationem ut expressit ponitur in libro de spiritu et anima. Duas ergo primas rationes concedimus. Ad illud quod contra obicitur dicendum quod ratio illa procedit quantum ad statum vite in qua nondum sumus deo perfecte coniuncti. Sed oportet nos ad deum per christum accedere. sed cum iam deo in beatitudine coniuncti erimus per prius intendemus christi diuinitatem quam eius humanitatem.

Incipit quodlibet nonum sancti Thome

Vestium est primo de capite christi. deinde de membris. De christo quatuor est tripliciter. Primo quantum ad naturam diuinam. Secundo quantum ad unionem humane nature ad diuinam. Tertio quantum ad species sub quibus in sacramento altaris continentur.

Articulus primus

Inter primum querebatur utrum deus possit facere infinita esse actus. et videtur quod non. Deus enim potest facere aliquid maius omni eo quod facit quia eius potentiam non addeat quod opus ut dicit Digo de sancto victore. Sed infinito in actu non potest esse aliquid maius. ergo non potest esse quod deus faciat infinitus in actu. Contra. Deus potest plus facere quam homo possit

Quodlibet

dicere vel cogitare secundum illud Luce. 19. Non erit impossibile apud deum omne verbum. Sed homo potest dicere esse infinitum in actu et etiam cogitare cum quidam pbi hoc posuerunt vt patet in tertio pbi. ergo deus potest facere infinitum in actu. R. 2. dicendum qd cum dicitur deum non posse aliquid facere hoc non est propter defectum diuine potentie sed propter impossibilitatem que importatur in factum. quod quidem contingit dupliciter. Vno modo quia repugnat facto in quantum est factum. sicut dicitur deum non posse facere aliquam creaturam que se in esse constituit. quia ex hoc ipso qd res aliqua ponitur habere superiorem ponitur etiam indigere conseruatione cum idem sit causa essendi rem et conseruans rem in esse. Alio modo quia repugnat huic facto in quantum est hoc factum sicut si dicamus deum non posse facere equum rationalem esse. Esse enim rationale quantum non repugnet facto in quantum est factum. tamen hoc factus scilicet esse rationale repugnat omni equo in quantum est equus in cuius definitione cadit irrationale. Quidam autem dicunt qd deus non potest facere esse infinitum in actu quia esse infinitum repugnat facto in quantum est factum. Est enim contra rationem creature maiorem ad eum quod oportet ponere si esset aliqua creatura infinita. Infinitum enim infinito maius non est. Sed illud non videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod est infinitum per vnum modum superari ab eo quod est infinitum pluribus modis sicut si esset aliquod corpus infinitum secundum longitudinem finitum vero latitudine esset minus corpore longitudine et latitudine infinito. Dato autem qd deus faceret aliquod corpus infinitum actu corpus quidem hoc esset infinitum quantitate bimensuratum sed de necessitate haberet naturam speciem terminatam et esset limitatum et hoc ipso qd esset res materialis. Unde non esset equalis deo cuius esse et essentia est maior omnibus infinitis. Alii vero dicunt qd esse infinitum in actu secundum aliquem modum non repugnat facto in quantum factum neq; huic facto in quantum est hoc factum quod est ens in actu. Aliquo vero modo repugnat enti in actu esse infinitus. et hec est opinio Algalsii. Distinguit enim duplex infinitum scilicet infinitum per se et infinitum per accidens. cuius distinctionis intellectus hinc accipi potest qd cum infinitum principaliter in quantitate inueniatur dicitur in p. pbi. si quantitas in qua infinitum consistit habeat tales multitudinem cuius vnaqueq; pars ab altera dependeat et cuius ordinem habeat ita qd vnaqueq; pars illius multitudinis requira

Nonum

tur per se tunc infinitum in tali quantitate consistens dicitur infinitum per se. sicut patet in hoc qd baculus mouetur a manu manus a lacertis et neruis qui mouitur ab anima. qd si in infinitum procedat vt scilicet anima ab alio moueatur et sic deinceps in infinitum vel baculus aliquid aliud moueat et sic deinceps in infinitum erit multitudo istorum mouentium et motorum per se infinita. Si vero quantitas in qua consistit infinitum resultet ex aliquibus pluribus que eundem ordinem seruent et quorum numerus non requiritur nisi per accidens tunc erit infinitum per accidens sicut si aliquis faber cultellum faciat ad cuius constitutionem multas martellis indigeat ex hoc qd vnus post alium frangitur vnus succedit in locum alterius eiusdem ordinem tenens. si talis multitudo in infinitum excrefcat dicitur infinitum per accidens et non per se. Accidit enim fabri operi martellorum in finita multitudo cum per vnum martellum si curaret equaliter posset expleri sicut per infinitos. Dicit ergo qd infinitum per se repugnat ei qd est esse in actu eo qd oportet in his que per se ordinem habent et licet ad vnum constitutum requireretur infinitorum ordinata influentia si esset aliquid infinitum per se. et ita nunq; posset expleri cum infinita non sit transire. sed infinitum per accidens secundum eos non repugnat ei quod est esse in actu cum vna pars multitudinis ab altera non dependeat. vnde secundum hoc nihil prohibet esse infinitum in actu sicut Algalsius dicit in sua meth. animas rationales hominum defuitorum esse infinitas in actu. eo qd ponat generationes hominum ab eterno fuisse et animas post mortem corporum remanere. et secundum hanc opinionem deus posset facere infinita vt infinitum in actu etiam si non inueniantur in natura infinitus in actu. Sed contra conuenit. 5. meth. dicit qd in actu esse non potest neq; infinitum per se neq; infinitum per accidens. In potentia vero inueniuntur infinita per accidens sed non infinitum per se. et sic secundum eum esse in finitum omnino repugnat ei quod est esse in actu. et hoc verum esse videtur. Non enim potest esse actu in re natura aliquid non specificatum ad diuersas species indifferenter se habens. Quamuis enim intellectus occupat aliam si specificatum rationali vel irrationali forma. si tamen potest esse actu etiam quod non sit rationale vel irrationalis. vbi si species non est in genere quod non est in aliqua eius specie. vnaqueq; suo quantitas specificatur per certam terminationem quantitatis. sicut multitudinis species sunt duo et tria et sic baculus. et magnitudinis species sunt bicubitus et tricubitus et bimodius. vel si species aliquas determinatas mensuras. vbi impossibile est

sic inueniri aliquam quantitatem in actu que non sit propriis terminis limitata. cum autem infinitum congruat quantitati & dicatur infinitum per termini remotionem impossibile erit infinitum esse in actu. propter qd dicit pbis in 3. pbis. qd infinitum est sicut materia norduz specificata sed sub pmanone existens. & qd se habet magis in ratione partiu & contenti qd totus et continentis. et ideo sicut deus non potest facere equum rationales ita non potest facere ens actu esse infinitum. Unde pimum concedimus quia veruz concludit quāuis non recte concludat eo qd si ponatur deū facere aliquid infinitum secundum vnum modum ad huc potest aliquid infinitum facere in alio ordine. sicut si posset facere infinitos leones. infinito eniz non est aliquid maius in illo ordine qd est infinitum. sed secundum alium ordinem nihil prohibet aliquid esse aliud maius infinito sicut numeri pares sunt infiniti & tamen numeri pares & impares simul accepti sunt plures numeris paribus. Ad illud vero quod in contrarium obicitur dicendum qd verbum intellectus non soluz dicitur qd verbo profertur s; qd mente concipitur. qd autē sibi ipsi est repugnans mente concipi non potest qz nullus potest intelligere contradictoria esse simul vera. vt probatur in 4. metha. vnde cum esse infinitum repugnet ei qd est esse actu hoc non est verbum. vnde non est infinitum in actu. & ideo non sequitur qd sit deo possibile. Pbi autē qui posuerunt infinitum esse in actu propriam vocem ignorauerunt.

Et de querebatur de rfo quantum ad vnionem humane nature cum diuina. Et circa hoc querebantur tria. Primo vtrum in rfo sit vna ypollasis tantum. Secundo vtrum sit in eo vnum tantum esse. Tertio vtz sit in eo vna tantus habitio.

Articulus secundus

D primuz sic proceditur. Videt qd in rfo sint plures ypollases. Vnio enim aie ad corpus presuppōit ad assumptionē qz rps humanitatē sue humanaz naturam assumpsit quā cū sit forma totū dicit aliqd ypollas ex aia & corpe. s; aia & corpe vnita faciūt ypollasim hois. g. ypollasim in hūana natura s; intel ligitur assumptio. Sed omne qd preintelligitur assumptioni potest dici esse assumptus. g. ypollasim vbi assumpsit ypollasim hois & sic sunt due ypollases in rfo. Preterea corpus qd preintelligit assumptioni est assumptibile. Sed corpus non est assumptibile nisi vt vnū aie rationali. nō enī s; corpus maius esse assumptibile qd vnio aie & corpus preintelligit ad assumptionē humane nature

et sic idem quod prius. Preterea mediuz vnū presuppōitur ad vnionem. Sed gracia est mediuz vnionis humane nature ad diuinam personam. vnde dicitur gracia vnionis. ergo presuppōitur ad vnionem. gracia autē non potest intelligi nisi in anima anima autem non intelligitur esse ante qd corpi vniamur. qz creando infunditur infundendo creatur. ergo oportet preintelligi vnionem anime cum corpore ad vnionem humane nature cum diuina. & sic idem quod prius. Preterea humanitas est quedā forma substantialis requirit aliquid quod per ipsam informetur non autem potest dici qd ypollasim vel suppositum eternum informetur per aliquas formas creatam. ergo oportet in rfo ponere aliquid suppositum vel ypollasim creatam que humanitate informetur. & sic in rfo erunt due ypollases. ypollasim scilz verbi et ypollasim hominis. Sed contra est. Ea que sunt adiuicem disparata non predicantur de se iuuicem nisi per hoc qd conueniunt in vno supposito. sicut dicimus qd album est dulce propter vnitatem subiecti. Sed diuina natura & humana sunt nature penitus disparate. predicantur autē de se iuuicem in concreto. Dicimus enim. deus est homo & homo est deus. ergo est ibi vnū suppositum tantum & vna ypollasis. Si dicitur qd predicantur de se iuuicem propter hoc qd conueniunt in vna persona non per hoc qd conueniunt in vno supposito vel ypollasi vna. sicut dicimus album est dulce. Contra. Persona non addit supra ypollasim vel suppositum nisi aliquid accidens scz proprietatem ad dignitatem pertinentem. Si ergo in rfo esset vna persona & non vnus suppositum vel ypollasim diuina natura et humana essent in ipso vnite solum in accidente quod falsum est. R. dicendum qd secundum opinionem secundam quaz magister in 6. di. tertii li. sententiarum. ponit que est cōmūnis opinio modernorum & alius multo vetior & securior. in Xpo est vnum suppositum tantum et vna tantum ypollasis sicut & persona vna. Oportet nāqz nos secundum doctrinam fidei ponere vnam rem subsistentem in duas bus naturis diuinam scz & humanam. alias nō posset dici qd vnū esset dominus Ihesus xpus secundum sententiam apostoli. i. ad Cor. 8. Unde & Nestorius damnatus est propter hoc qd rps pie sumpsit diuidere duas introducens personas. Illud autē quod est subsistens in natura est aliquid indiuiduum & singulare. vnd vnitas rpi in qua due nature vniuntur attribuenda est alicui nō nisi per quod singularitas designetur. Nominum autem que sint

Quodlibet

gularitatem designant quedam significant singulare in quolibet genere entis. sicut hoc nomen singulare et particulare et individuum. quia hec albedo est quoddam singulare et particulare et individuum. Nam vniuersale et particulare circumcunt o^g genus. i. Quedam vero significant singulare solus in genere substantie. sicut b^o nomen ypothasis q^o significat individuum substantiam. et b^o nomen persona quoad significat substantiam individuas rationalis nature. et similiter hoc nomen suppositum vel res nature quorum nullus de hac albedine potest predicari quatenus hec albedo sit singularis eo q^o vnumquodq^o eorum significat aliquid vt subsistens. Accidentia vero non subsistunt partes vero substantiarum quasuis sint de natura subsistentium non tamen per se subsistunt s^o in alio sunt. vnde etiam predicta nomina de partibus substantiarum non dicuntur. Non enim dicimus q^o hec manus sit ypothasis vel persona vel suppositum vel res nature quatenus possit dici q^o sit quoddam individuum vel particulare vel singulare que nomina de accidentibus dicebantur. non autem potest dici q^o humana natura in xpo vel aliqua pars eius sit per se subsistens. Hoc enim vniuersi repugnant nisi poneremus vniouem secundum quid et non simpliciter sicut vniuntur lapides in accuo vel duo homines per affectum amoris vel per aliquid imitationis similitudinem. que omnia dicimus esse vnum secundum quid et non simpliciter. q^o enim est simpliciter vnum et per se subsistens nihil continet actu per se subsistens sed forte in potentia. Unde seruata veritate vniouis naturarum in xpo oportet ponere sicut vnam personam ita vna ypothasis et vnum suppositum et vnam rem duarum naturarum. sed ipsam humanam naturam in xpo nihil prohibet dicere esse quoddam individuum aut singulare aut particulare. et similiter quasi bet partes humane nature. vt manus et pedes et ossa quorum quodlibet est quoddam individuum non tamen q^o de toto predicetur quia nullum eorum est individuum per se subsistens. sed in diuiduum per se subsistens vel singulare vel particulare quod predicatur de xpo esse vnum tantum. Unde possum^o dicere in xpo esse plura individua vel singularia vel particula non autem possum^o dicere xpm esse plura individua vel singularia vel particula s^o partes ypothases vel supposita non possumus dicere in xpo esse.

Ad primum ergo d^o q^o et vniouem aie et corporis constituitur et homo et humanitas que quides duo hoc modo differunt q^o humanitas significatur per modum partis eo q^o humanitas dicitur

De Nomine

qua homo est homo. et sic precise significat essentialia principia speciei per que hoc individuum in tali specie collocatur. vnde hec albet per modum partis. cui^o preter huiusmodi principia multa alia in rebus nature inueniuntur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim dicitur habere humanitatem vel subsistens in humanitate sine precesione quoniam cuiusq^o alioz superuenientium essentialibus principijs speciei q^o per hoc et dico habens humanitatem non predicatur quia habet colore et quantitate et alia huiusmodi secundum q^o secundam opinio. predicta vniouem humane nature ad diuinam presupponitur vno aie et corporis s^o q^o constituit humanitatem non s^o q^o constituit hominem. Illud enim q^o in xpo est constitutum ex alia et corpore tantum q^o vniouem presupponit non est totum q^o per se subsistit sed aliquid eius. et ideo non potest figurari vt b^o s^o vt humanitas. vni^o dicere q^o in ipsa vniouem humane nature ad diuinam quasi in termino assumptionis intelligat p^o in xpo r^o h^o q^o sic in p^o intelligat vt res p^o se subsistens completa. et in hoc differat ab alijs duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit q^o vniouem aie ad carnem presupponit s^o intellectus assumptionis humane nature. non s^o solum hoc q^o constituit humanitatem s^o etiam s^o q^o constituit hominem. dicit enim. boiem esse assumptum. Tertia opinio ponit q^o nec etiam in termino assumptionis intelligat aie corpori vnita nec ad constituedas boiem nec ad constituedas humanas naturas. dicit enim. humanas naturas sunt multipliciter. i. p^o partibus et. s. aia et corpore cui dicam^o humanas naturas assumptas a xpo. vni^o p^o q^o nec vbi dicit xpm esse boiem nec vbi ponit humanas naturas in xpo et dico et tanq^o heretica adnotata. Ad 2° d^o q^o corpus vniouis aie intelligat assumptionis humane nature. vni^o aut dico vniouem constituedas humanitatem non aut vniouem constituede boiem. Ad 3° d^o q^o gra habitualis non intelligat vt medius vniouis q^o s^o intellectus preceat vniouem nec est medius q^o causat vniouem vel vniuitatem s^o medius q^o facit ad congruam vniouis sicut decorauit facit ad congruam vniouis matrimonialis. Et si vniouem scientia et ois alie pfectiones xpi possent dici medius vniouis. et pro tanto gra habitualis xpi potest dici gra vniouis. verius t^o puto q^o gra vniouis dicit vel ipsa gramata dei voluntas q^o gratis nullis meritis precedebus vniouem fecit. vel potius ipsum donis gratis datum humane nature q^o esse i diuina psona. Si t^o aia vnita corpori preintelligat ad assumptionem soluedum est vt prius. Ad 4° d^o q^o humanitas non est forma p^o que dicitur forma quia informet aliquas naturas vel subiectum

Quodlibet

sed dicitur forma totius in qua suppositum nature subsistit. unde non oportet ponere qd ypallassis increata informetur humanitate sed quia subsistat in ea.

Articulus tertius

De secundis sic proceditur. Videtur qd in xpo non sit vnus tantum esse. Quere enim secundus pbs in. z. de anima viuentibus est esse. Sed in xpo non est tantum vnus viuere eius duplex sit in eo vita creata scilicet vita que viuunt corpus. per animas que morte priuatur. z vita increata que viuunt per se ipsum. qd nec in xpo est tantum vnus esse. Preterea sicut esse est suppositi ita z operatio. Sed vntas suppositi no facit quin in xpo sint plures operationes. ergo nec faciet qd in xpo sit tantum vnus esse. Preterea generatio est mutatio ad esse. Sed in xpo est quedam generatio temporalis de qua Marbei. i. Xpi autem generatio sic erat que non potest terminari ad esse eternum. ergo terminatur ad aliud esse temporale z creatum. ergo in xpo est duplex esse cum in ipso maxime sit esse increatum. Preterea vnusquis est attributus esse de quo conuenienter queri potest an est. Sed de humana natura potest queri an est. ergo humana natura habet esse proprium in xpo. z sic est in eo duplex esse cum etiam humana natura suum esse habeat. Sed contra. Quocumqz sunt distincta secundum esse sunt in supposito distincta. Sed in xpo est vnus tantum suppositum. ergo z vnus tantum esse. R. d. dicendum qd esse dupliciter dicitur vt patet per pbs in. s. metha. z in quadam glo. Aug. super principium Jo. Vno modo secundum qd est copula verbalis significans compositionem cuiuslibet enunciationis quam anima facit. vnde hoc esse non est aliquid in re z natura sed tantum in actu anime componentis z diuidentis. z sic esse attribuitur omni ei qd quo potest propositio formari siue sit ens siue priuatio entis. Dicimus enim ceccitatem esse. Alio modo esse dicitur actus entis in quantum est ens. i. quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura. z sic esse non attribuitur nisi rebus ipsis que in decem generibus continentur. vnde ens a tali esse dicitur per decem genera diuiditur. Sed hoc esse attribuitur alicui dupliciter. Vno modo vt sicut ei qd proprie z vere habet esse vel est. et sic attribuitur soli substantie per se subsistenti. vnde quod vere est dicitur substantia in. i. pbi. Omnia vero que non per se subsistunt sed in alio z cum alio siue sint accidentia siue forme substantiales

Nonum

aut quelibet partes non habent esse ita vt ipsa vere sed attribuitur eis esse alio modo. i. vt quo aliquid e sicut albedo dicitur esse non quia ipsa in se subsistat. sed quia ea aliquid habet esse alius. Esse ergo proprie z vere non attribuitur nisi rei per se subsistenti. huic autem attribuitur esse duplex. vnus scilicet esse resultat ex his ex quibus eius vntas integratur quod proprium est esse suppositi substantiale. Aliud esse est suppositi attributus preter ea que integrant ipsum. qd est esse superadditum scilicet accidentale vt esse album attribuitur fori cui dicitur sotes est albus. Omnia ergo in xpo ponuntur vnam rem subsistentem tantum. ad cuius integritatem concurrunt etiam humanitas. quia vnus suppositum est vtri usqz nature id eo oportet dicere qd esse substantiale qd proprie attribuitur supposito in xpo est vnus tantum. habet autem vntatem et ipso supposito z no ex naturis. Si tamen ponatur humanitas a diuinitate separari tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse diuino. non enim immediebat quin proprius esse haberet nisi hoc qd non erat per se subsistens. sicut si archa esset quoddam indiduum naturale ipsa tota non haberet nisi vnus esse quelibz tamen partius eius ab archa separata proprius esse habebit. z sic patet qd secundum opinionem secundam oportet dicere qd in xpo est vnus esse substantiale. secundum qd esse est suppositi proprie quantum sit in eo multiplex esse accidentale. Ad primum ergo dicendum qd viuere dicit esse quoddam specificatum per speciale essendi principium. z ideo diuersitas vite consequitur diuersitates principiorum viuendi sed esse magis respicit ad suppositum subsistens. Ad secundum dicendum qd operatio suppositi no est de integritate vntatis eius sed consequitur eius vntatem. vnde vnus suppositi inuenimus multas operationes secundum diuersa operationum principia que supposito insunt. sicut homo aliud operatur lingua z manu. Sed esse est id in quo fundatur vntas suppositi. vnde esse multiplex preiudicat vntati essendi. Ad tertium dicendum qd generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi eterni vt simpliciter per eam esse incipiat sed qd incipiat esse suppositum habens illud esse suppositi humane nature. Ad quartum dicendum qd obiectio illa procedit de esse quod in actu anime consistit. qd an est etiam de ceccitate queri potest.

Articulus quartus

De tertius sic proceditur. Videtur qd in xpo non sit tantus

vna filiatio. Multiplicata enim causa multiplicatur effectus. S; natiuitas est causa filiationis. ergo q̄ in xpo sunt due natiuitates erunt etiam due filiationes. Preterea impossibile ē idem simul manere et corrumpi. Sed supposito q̄ beata virgo ante xpi mortē mortua fuisset corrupta esset filiatio qua filius matris dicebatur maneret autem filiatio eterna qua dicebatur filius patris. ergo filiatioe dicitur xpus filius patris & alia filius matris. Sed dicey res q̄ est alius respectus sed non alia filiatio. Contra. fili⁹ est relatiuum secundum esse & non tantum secundum dīa. S; hōi relatiua secundum p̄bū in predicamentis sunt quoniam esse ē ad aliud se habere. ergo esse filiationis est esse respectus quo referitur ad aliud. & ita si sunt plures respect⁹ sunt plures filiationes. Preterea in relatione nihil inuenitur nisi respectus & causa siue fundamentum respectus. sicut vnitas quantitatis est fundamentum relationis que ē equalitas. Sed respectus sunt diuersi quibus xps referitur ad patrem & matrem. fundamenta etiam bonum respectum siue cause sunt diuersē sc; ipse natiuitates. Nam filiatio ē relatio originis. ergo sunt plures filiationes in xpo. Sed contra filiatio est relatio personalis. Sed in xpo est vna tantum persona. ergo vna tantum filiatio. R⁹ dicitur q̄ in xpo est vna tantum filiatio secundum rem quāuis sunt plures respectus relatiui secundum rationem. Ad cuius euidētia; sciendum est q̄ in hoc differat ad aliquid ab aliis generibus q̄ alia genera ex propria sui ratione habent q̄ alia genera ex hoc ipso q̄ est quantitas aliquid ponit. Et similiter est de aliis. sed ad aliquid ex propria sui generis ratione nō habet q̄ ponat aliquid. s; ad aliquid. vnde inueniuntur quedāz ad aliquid que nihil sunt in re. in natura sed in ratione tantum qđ in aliis generibus non contingit. & quāuis ad aliquid. ex ratione sui generis non habet q̄ ponat aliquid non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione q̄ nihil ponat quia sic nulla relatio est ad aliquid. vnde ad aliquid non est vnitas de decem generibus. habet autem relatio q̄ sit aliquid reale ex eo q̄ relationes causat. Cuius in aliquo inuenitur aliquid reale per quod alterum dependeat & comparetur tunc dicimus realiter comparari vel dependere vel referri. sicut equalitas relatio realis ponitur ex virtute quantitatis que equalitatem causat. Quia vero ex eodem res habet esse & vnitatem. et ideo realis vnitas relationis pensanda est ex ipso relatiuis. fundamento vel causa. vt quia vna est quantitas per quas

pluribus sum equalis in me non est nisi vna relatio realis equalitatis habens respectum ad plures. Similiter quia vna natiuitate ex patre et matre genitus sui vna filiatione reali dicitur filius vtriusq; quāuis multipliciter respectus sed in xpo non possimus dicere vnā causam esse filiationis secundum q̄ referitur ad patrem & matrem cum sint due natiuitates penitus disparate. vnde si esset aliquis q̄ filiationem temporales posset recipere quasi subiectum oporteret ponere in xpo plures filiationes. Nunc autem filiatio est talis relatio que non potest habere pro subiecto nisi ipsum suppositum. in xpo autem non est nisi suppositum eternum: quod quidem non potest esse subiectum alicuius temporalis relationis. Quocirca enim relationes temporales de aliquo etiam nō dicuntur sunt relationes rationis & nō rei. Unde filiatio qua xpus referitur ad matrem non est realis relatio sed rationis tantus sicut & cetera que dicuntur de deo ad creaturas. Non enim potest dici q̄ subiectum filiationis sit suppositum eternus; ratione humane nature vel alicuius partis eius sicut dicitur suppositus mortis vel passionis. quia sic ipsa humana natura vel pars eius esset primum subiectum filiationis & denominaretur per ipsas. sicut contingit & de aliis accidentibus que attribuntur xpo ratione humane nature. filiatio vero nunq̄ denominat nisi ipsum suppositum nec potest aliud pro subiecto habere. Nihil tamen prohibet alius quas reales relationes in esse xpo ad virginem. sicut cum dicim⁹ corpus xpi est originatum ex virgine. Sed ista relatio non habet rationem filiationis nisi ponemus secundum primam opinionem nisi suppositum eternum esse aliud in xpo a creato. Ad primum ergo dicendum q̄ ex natiuitate temporali non immafatur filiatio realis sed rationis tantum quāuis xpus realiter sit filius hōis sicut deus realiter ē dñs creature quāuis i eo diuini sit relatio real. Dicitur n. realiter dñs ppter reale potestatem. & sic hōis real⁹ fili⁹ hōis ppter reale natiuitatem. Ad 2° dō q̄ respect⁹ relationis dependet ex termino ad que aliquid refert. & id destruitur termino respect⁹ aufert. s; in filiatio real⁹ ad patrem remanet in xpo etiam supposita morte matris. Ad 3° dō q̄ in illa p̄bī descriptōe esse ponit pro dō esse dicitur q̄ diffinitio dicitur hōi gen⁹ qđ ē esse. vñ nō o; q̄ habet esse relatio ex respectu s; ex cā respectus. ex respectu hōi hōi p̄p̄ias rōne generis vel speciei. Ad 4° dō q̄ quāuis sit respectus filiationis diuersus & cā filiationis diuersa sed in filiationes non possunt esse due ratione iam dicta.

Articulus quintus

Einde queritur de ipso quantum ad species sub quibus in
 sacramento altaris continetur utrum scilicet sint ibi accidentia
 sine subiecto. et videtur quod non. Deus enim non potest facere con-
 tradictoria esse simul vera. Hoc autem dicitur ab aliquo remoueri
 retur id quod est de sua diffinitione. Cum ergo in diffinitione ac-
 cidens cadat esse in subiecto quia accidens esse est in esse vide-
 tur quod deus non possit facere accidens sine subiecto. Preterea
 de eodem predicatur diffinitio et diffinitum. Sed ens per se est dif-
 finitio vel descriptio substantie. Si ergo in sacramento altaris ac-
 cidens sunt per se non in subiecto sequitur quod sint substantie quod
 est absurdum. Preterea et accidentibus non potest generari sub-
 stantia. Sed videmus et illis speciebus generari vermes et canes
 que constat non generari ex corpore christi. ergo accidentia non sunt
 ibi sine subiecto. Sed diceret quod generantur miraculose. Sed
 contra. Miracula ordinantur ad fidei edificationem. Sed hec non
 ordinantur ad edificationem fidei sed magis ad scandalum quod
 mes et inde generentur. ergo non fit miraculose. Preterea in sa-
 cramento altaris nihil debet esse inordinatum. Sed contra ordi-
 nem quem deus rebus imposuit est accidens esse sine subiecto. 8.
 non sunt ibi accidentia sine subiecto. Sed contra. Sensus non
 occipitur in proprio sensibili secundum philosophum in 2. de anima. Sed
 sensus indicat ibi esse colorem et saporem et alia huiusmodi. ergo
 hec accidentia sunt vere ibi. Non autem sunt in corpore christi sicut
 in subiecto nec utrum in aere cum neutrum sit natum affici talis
 bus accidentibus. ergo accidentia sunt ibi sine subiecto. R. 2.
 dicendum quod accidentia sunt ibi sine subiecto. quod qualiter esse pos-
 sit hinc considerandum est ut in omnibus causis ordinatis secun-
 dum philosophum in li. de causis. prima causa vehementius impunit in
 causatum. cause secunde quam etiam causa secunda vnde fit ut
 causa prima non retrahat operationem suam ab effectu eius possit
 quod causa secunda retrahat ut dicitur ibidem in commento. Univer-
 sis autem causa et prima omnium enim deus est non solum sub-
 stantiarum sed etiam accidentium. Ipse enim est creator substantie
 et accidentis. sed entia procedunt ex eo quodam ordine. Nam me-
 diantibus substantie principis accidentia producantur. vnde se-
 cundum nature ordinem accidentia a principis substantie de pe-
 dent ut sine subiecto esse non possint tamen per hoc non excludit

quin deus quasi causa prima possit accidentia in esse seruire sub-
 stantia remota et per hunc modum accidentia miraculose sunt in
 sacramento altaris sine subiecto virtute scilicet diuina ea tenente in esse

Ad primum ergo dicendum quod cum dicitur accidentis esse est
 in esse vel qualitercumque ponatur subiectum in diffinitione acci-
 dentis intelligitur esse diffinitio per additionem ut habetur in 7.
 metha. et dicitur diffinitio per additionem quando in diffinitioe
 ponitur aliquid quod est extra essentiam diffiniti. sicut nalis po-
 nitur in diffinitione sumy. hoc autem est propter naturalem depen-
 dentiam accidentis a subiecto. sed hoc non impediens deus pos-
 test accidentia sine subiecto conseruare nec tamen consequitur con-
 tradictoria simul esse vera quia subiectum non est de substantia ac-
 cidens. Ad secundum dicendum quod secundum Augustinum in sua
 meth. esse non potest poni in diffinitione alicuius generis et speciei
 quia omnia particularia vniuntur in diffinitione generis vel spe-
 ciei. cum tamen genus vel species non sint secundum vnum esse in
 omnibus. et ideo hoc non est vna diffinitio substantie substantia
 est quod per se est. vel accidentis est quod est in alio. sed est circa
 locutio vere descriptionis que talis intelligitur. substantia est res
 cuius nature debetur esse non in alio. accidens vero est res cuius
 nature debetur esse in alio. vnde patet quod quauis accidens mira-
 culose sit non in subiecto non tamen pertinet ad diffinitionem sub-
 stantie. non enim per hoc eius nature debetur esse non in alio nec
 egreditur diffinitionem accidentis quia ad huc natura eius rema-
 net talis ut ei debetur esse in alio. Ad tertium dicendum quod
 de his que generantur ex speciebus ut vermicibus vel cineribus aut
 aliquid huiusmodi due sunt opinioniones magis probabiles. Quia
 rum vna est que dicit quod substantia panis redit ex qua possunt ta-
 lia generari. Sed hec opinio videtur impropietatem continere
 propter duo nisi debito modo intelligatur. Primo quia non potest
 esse quod iterum sit ibi substantia panis. Aut enim poneretur ibi esse
 substantia panis iterato speciebus manentibus et sic cum corpus
 christi tunc dicitur sit sub sacramento quoad species manent sequitur quod
 aliquando erit ibi simul corpus christi et substantia panis quod non
 sustinet ratio. Aut hoc erit destructus species et hoc iterum est in-
 conueniens ut substantia panis sit sine propriis accidentibus pa-
 nis. Secundo apparet impropietatem propter nomen reditus. Si
 enim aliquid est in alterum conuersum non potest dici redire nisi
 illud reconuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est an

Quodlibet

nihilata sed transubstantiata in corpus xpi. Unde non potest intelligi qd substantia panis redeat nisi corpus xpi reuertatur in panem quod est absurdum. unde si debet illa opinio sustineri, intelligenda est per substantias panis materia panis non qd redeat que prius erat sed qd destruitur speciebus aliqua materia a deo ibi, p/ uideatur vel per creationem vel quocumq; alio modo ex qua possint huiusmodi corpora generari. Alia vero opinio est platio: vt dicatur qd illis accidentibus sicut datus est per se subsistere diuina virtute similiter datum est vt agant et eis fiat quicquid fieret et substantia panis vel quicquid egeret si maneret. et hac virtute nutriuntur et vermes vel cineres exinde generantur. Ad quartum videndum qd hoc miraculum ordinatur ad fidem ne fides. s. meriti perdat si sacramenti misterium deprehendatur. Ad quintum videndum qd nihil prohibet aliquid esse ordinatum pro aliqua causa speciali. et hoc modo quauis secundum ordinem communem recte diuinitus ordinatum sit vt accidens sit in subiecto, nihil tamen prohibet etiam recte ordinatum esse vt in sacramentum altaris accedens sit sine subiecto. vt saluet fides habeat meritum per latenti am sacramenti.

Unde queritur de membris xpi. Et primo de angelis. Secundo de hominibus. De angelis queruntur quinque. Primum quantum ad naturam ipsorum vtrum sint compositi et materia et forma. Secundo quantum ad cognitionem vtrum simul in actu possint esse in cognitione matutina vel vespertina. i. vtrum si simul cognoscant res in propria natura et in verbo. Tertio quantum ad meritum voluntatis vtrum se poterunt eodem lactu caritatis mereri fructum eius et frui. Quarto quantum ad motum vtrum moueantur in instanti. Quinto quantum ad effectum vtrum possint impunere vel aliquid facere in illis corporalibus.

Articulus sextus

Primum sic proceditur. Cuius est angelus sit positus et materia et forma. Aug. n. dicit in li. de mirabilib/ sacre scripture. Omnipotens deus et materia in formi qua prius condidit corporalis et incorporealis. sensibilibus et insensibilibus. intellectua sunt et intellectu carentibus multis formis species diuisit. angeli autem sunt in intellectuales et incorporei. g. sunt materiam de sui positione. Preterea Boc. dicit in li. de vnitare et vno. Quoddam est vnum

Nonum

coniunctione simplicium vt angelus et anima quorum vnum est qd est vnius coniunctione materie et forme et sic idem qd prius. Preterea omne qd est in genere habet genus et differentiam. genus autem est qd. Quid in sua materia sumitur ex natura materie. differentia vero ex natura forme. g. de qd est in genere est positus et materia et forma. angelus autem est in genere substantie cum sit substantia habens speciem limitatam. g. angelus est compositus et materia et forma. Sed dices qd differentia angeli non limitatur et forma sed qd est mali qd est ipsius esse angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia et intrat differentiam angeli non limitatur et forma sed qd est mali qd est ipsius esse angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia et intrat differentiam ipsius. Sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius nec intrat differentiam eius vt Quid dicit. ergo differentia angeli non potest sumi et esse ipsius. Preterea idem ostenditur qd impossibile est esse plura summa bona qd oportet ea in aliquo conuenire cum vtrumq; sit summum bonum et in aliquo differre alias non essent plura et sic essent composita. sed constat esse plures essentias angelicas. ergo oportet eas in aliquo conuenire et in aliquo differre et sic oportet eas esse positas. s. partes esse sunt materia et forma. g. angeli componuntur et materia et forma. S. pra. est qd dicit Boc. in li. de duabus naturis et vna persona xpi. Dis natura incorporee substantie nullo materie innuitur fundamento. S. angeli sunt incorporei. g. non est in eis materia. Res. d. qd quidam ponunt angelos componi et materia et forma. S. hoc videtur repugnans nature eorum propter duo que in eis inueniuntur. Primum quidem qd intellectuales sunt. Si enim angeli haberet materiam de sui positione oportet de qd in eis est eis inesse per modum materie conuenire. cuius de qd est in alio sit in eo per modum recipiendi vt habet in li. de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia et in ea habet esse particulare et naturale. Vbi si angeli esset et materia positus oportet qd forme quibus intelligat quecuq; sunt essent in eis s. esse naturale et particulare. et sic esset hoc impossibile qd angelus non cognosceret nisi particulare qd forma particulariter in aliquo recepta non potest esse vltis cognitionis principium sicut patet in sensu nec potest obuiari per h. qd ponat angelus componi et materia alterius nature et hoc materia corporalis. qd quicquid esset illa materia stat qd reciperet formam substantialem angeli particularem. alias angelus non esset res particularis. et sic illa materia conueniret cum hac materia s. h. qd forme in ea recipent per modum particulari. vbi ipse sibile est angeli vt aliquid subiectum actuali et materia componi cum alterius modi sit recepto qua recipit intellectus formalis et qua recipit materia

Quodlibet

prima vt dictum est. Unde dicit p^hil^o in .5. de anima. 7 p^ho^um
sententia est q^u intellectualitas immunitatem habet a materia. Se-
cundo repugnat eis per hoc q^u incorporeales sunt quecuq^{ue} enim
et materia componuntur oportet in materia conuenire eo q^u quelibet
bet materia secundum se accepta cum forma careat non habet in
se aliquas dispositionis rationem. supposita autem vnitatem mate-
rie impossibile est q^u vna materia contrarias 7 disparatas formas
recipiat nisi secundum diuersas partes. Non enim potest eade ma-
teria 7 secundum idem accipere formam angeli 7 formam lapidis
Diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non in
tellecta diuisione nec diuisio non intellecta dimensione quia sub-
tracta quantitate substantia remanet in diuisibilibus vt dicitur in p²
p^hi. Unde oportet omnia que sunt composita ex materia dimen-
sionata esse. 7 ideo nullum incorporeum potest esse ex materia co-
positum. Sed quia substantia angeli non est suum esse. hoc enim
soli deo competit cui esse debetur ex se ipso 7 non ab alio. Inueni-
mus in angelo 7 substantiam suae quidditatem eius que subsistit
7 esse eius quo subsistit. quo sc^{ilicet} actus essendi dicitur esse sicut actu
currendi dicitur currere. 7 sic dicitur angelum esse compositum
ex quo est 7 q^u est. vel secundum verbum Boetii. ex esse 7 q^u est.
7 quia ipsa substantia angeli in se considerata est in potentia ad
esse cum habeat esse ab alio 7 ipsius esse sit actus eius ideo est i eo
compositio actus 7 potentie. sic posset in eo cedere materia 7 for-
ma si omnis actus debebat dici forma 7 omnis potentia materia.
Sed hoc non competit in proposito quia esse non est actus qui sit
pars essentie. sicut forma ipsa quidditas angeli vel substantia est per
se subsistens q^u materia non competit. Ad primum ergo di-
cendum q^u Aug. super Gen. ad litteram materia; informem quam
deus primo condidit dicit significari per celum 7 terram cum or-
di. In principio creauit deus celum 7 terram vt per terras significetur
materia informis vtilitatum rerum. per celum autem ipsa natura
angelica nondum formata per conuersionem ad deum. vt ipsa na-
turalia angelorum attribuantur eis quasi materia 7 dona gratie
vel glorie attribuantur eis quasi forma. vnde non est ad propo-
situm auctoritas inducta. Ad secundum dicendum q^u liber ille
non est Boetii. vnde non oportet q^u in auctoritatem recipiatur. su-
stinendo tamen ipsum potest dici q^u formam 7 materiam large ac-
cipit pro actu 7 potentia vt dictum est. Ad tertium dicendum
q^u ipsa substantia angeli quodammodo se habet ad esse eius vt

Nonum

materia ad formam vt dictum est. materia autem si eius essentia
differeretur haberet pro differentia ipsum suum ordinem ad for-
mam 7 pro genere ipsam substantiam. 7 similiter in angelis
et ipsa natura substantie ipsorum accipitur genus. ex proportione
vero huiusmodi substantie ad esse accipitur specifica differentia. vnde
secundum hoc angeli differunt specie secundum q^u in substantia vni-
us est plus vel minus de potentia q^u in substantia alterius. Dic-
tum autem Anticene intelligitur de compositis substantiis. Ad
4° concedimus. Non enim ab ipso esse sumitur differentia s^{ed} ma-
gis ex habitu dine ipsius substantie ad esse. Ad 5° ad q^u in su-
mo vno nulla diuersitas esse potest cum in eo sit idem esse 7 q^u est
vbi hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam. sed proposito que
in angelo inuenitur sufficit ad eius pluralitatem vt ex dictis patet.

Articulus septimus

D secundum sic proceditur. Videtur q^u angelus non possit
cognoscere simul res in verbo 7 in propria natura. Eades. n.
potentia non potest simul geminum actus habere vt q^u intellect^{us}
simul plura intelligat. Sed alius actus est quo intellectus angeli
videt res in verbo 7 alius quo videt res in propria natura. q^u im-
possibile est vt simul videat res in verbo 7 in propria natura. S^{ed}
dices q^u hoc modo videtur ab intellectu angeli simul res in v^{erbo}
7 in propria natura sicut intellectus noster simul videt eclipsis
7 causam eius. Contra. Cum intellect^{us} noster simul videt eclipsis
7 causam eius accipit causam vt rationem intelligendi eclipsi-
sim. ergo accipit eclipsim 7 causam eius vt vni^{us} intelligibile 7 sic
erit vnus tantum actus. Preterea vnus non potest esse nisi vn^{us}
terminus vltimus. sicut vna linea non terminat^{ur} ex vna parte nisi
ad vnum punctum. S^{ed} vltimus terminus potentie est operatio. q^u
non potest vna potentia simul habere plures actus. 7 sic idem q^u pri^{us}
Preterea sicut se habet potentia ad actus ita actus ad obiectum.
S^{ed} vnus actus non potest terminari ad duo obiecta. q^u nec vna po-
tentia potest simul habere plures actus. et sic idem q^u pri^{us}. S^{ed}
alia. Visio qua angeli videt res in v^{erbo} est visio beata q^u quide
non est interualis s^{ed} continua. Si q^u non potest simul videre res in pro-
pria natura 7 in verbo nunq^{uam} videt res in propria natura 7 pro-
prie hoc videtur in anima xpi que ab initio sue creationis videt
verbum 7 res in verbo. R^{espondeo} dicendum q^u angelus vel anima
simul potest videre res in verbo 7 in propria natura. 7 hoc exp^{re}

Quodlibet

potest haberi ab Aug. li. 4. super Gen. ad litteram. ubi vult qd ei
es illi z vespere z mane in eis non sunt ordinati secundum succes-
sionem sed solum ordine nature. vnde simul est primus dies cum
secundo z mane cum vespere. z ita simul visio rerum in verbo z in
propria natura. Quod qualiter sit possibile sic videndus est. Dpe
rari. siquidem non proprie attribuitur potentie sed rei subsistenti
que per potentiam operatur vt ipsa potentia intellectus nō sit ope-
rans in intelligendo sed magis operationis principius. Sicut au-
tem potentia intellectiva est principium intelligendi ipsi substans-
tie ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potens-
tie. vnde sicut vna substantia potest simul diversos actus habere
secundum diversas potentias vt anima simul vult z intelligit ita
et vna potentia intellectiva possunt simul prodire diversi actus si
simul diversi speciebus intelligibilibus vniatur. Danc enim cau-
sam Algazel assignat quare non est possibile simul multa intelli-
gere quia scy non est possibile intellectum simul informari multis
speciebus in actu perfecte sicut nec idem corpus figurari simul di-
uersis figuris. Ciso autem qua angelus videt res in propria na-
tura fit per speciem intelligibilem concretam vel insulam inherē-
tem. Ciso autem rerum in verbo fit per ipsam speciem verbi sine
essentiam que non est inherens sed ita intellectus vniatur intel-
ligibili. Species autem concreta inherens non repugnat vnioni
intellectus angelica ad verbum cum non sit vnionis rationis z ip-
sa species z quicquid est perfectionis in intellectu angelico sit qua-
si materialis dispositio ad illam beatam vnionem. vnde simul et
intellectu angeli procedit operatio duplex. vna ratione vnionis
ad verbum qua scy videt res in verbo. Alia ratione speciei intelli-
gibilis qua informatur qua videt res in propria natura nec etiaz
in vna harum operationum debilitatur per attentionem ad alter-
ram sed magis confortatur cuz vna sit ratio alterius sicut ymago
rei vsq̄ confortatur dum videtur in actu occulto exteriori. Actio-
nis beatitudinis in beatis est ratio diuinitatis alterius actionis in
eis inuenit. Et per hoc patet responsio ad primum. Secundū
concedimus quia exempli illud non est conueniens. Ad ter-
tium dicendum qd potentia intellectiva angeli non terminatur ad
duos actus secundum idem sed secundum duas species quibus
bus ad actum ordinatur. Ad quartum dicendum qd inter ac-
tum z obiectum nihil cadit medium sicut feceris cadit media in-
ter intellectum z eius actum. vnde non est simile.

Nonum

Articulus octauus

Dertium sic procedatur. Videtur qd angelus non meretur
sua beatitudinem. Quod enim est beatus perfectus ē
qd autem meretur est adhuc imperfectum. Sed non potest idem
esse simul perfectum z imperfectum. qd non potest angelus mereri
beatitudinem dum habet eam. Preterea angelus beatus est cō-
prehensor. nullus autē meretur iniuriator. Si dicatur qd in primo
instanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit. Contra.
ergo simul fuit viator et comprehensor qd falsum est cum hoc sit
solutus xpi. Preterea beatitudo secundum pbm in actu consistit
sed in actu perfectu z simuliter meritum in actu sed imperfecto. nō
autem potuit esse qd actus angeli simul esset perfectus z imperfec-
tus. ergo non potuit esse qd simul esset beatus z beatitudinem me-
ruit. Sed contra. Beatitudo a nulla pura creatura habetur su-
ue merito cum habeat primum meritum. Sed angelus non potuit
ea mereri nisi in primo instanti quo beatus fuit quia ante nō ha-
buit gratiam vt quidam ponunt z sic mereri non potuit. qd in pri-
mo instanti sue beatitudinis eam meruit. R. 2. qd de conditio-
ne angeli triplex est positio. Quidam enim posuerunt qd ange-
lus in primo instanti sue creationis fuit beatus sed hoc non videretur
conueniens qd pari ratione alii in primo instanti fuissent inle-
ri qd etiam quidam dicunt. sed absurdum est et condemnatum.
Alii vero dicunt qd fuerunt conditi in gratia omnes z in ea qui-
dam perseverantes beatitudinem meruerunt. Alii vero contra eā
agentes facti sunt miseri z bec opi. nihil difficultatis habet. vnde
preterea nihil magis placet. Tertii vero dicunt qd fuerunt creati
angeli in puris naturalibus z quibusdam conuersi ad verbum
simul collata est gratia z beatitudo. Et h' diuiditur in tres vias.
Quidam enim dicunt qd nunq̄ beatitudinem meruerunt. s; hoc
non videtur oportere nisi soli xpo qui est filius naturalis vt heres
ditatē diuine fructuosis sine merito habeat. Alii vō dicunt qd me-
rentur eam et operibus que circa nos agunt. z hoc etiaz nō videtur
conueniens vt meritum sequatur premium cuz magis meritis sit
dispositio ad premium. Tertii vero qd in p' instanti beatitudinem
meruerunt et hoc ipso qd ad verbum conuersi sunt. z bec opinio in
ter has tres probabilior ē. Vnū ad eius euidentiā rādus ē qd me-
ritum le b; ad p'ius sicut motus ad terminū z sicut fieri ad factū
esse. In his autem que successiue sunt prius est fieri qd factus esse

Quodlibet

In his vero que sunt subito simul est fieri et factus esse. sicut simul acci illuminatur et illuminatus est. et simul res creatur et creata est. **L**us ratio est quod instans illud in quo primo aliquid factus est est terminus temporis precedentis in quo non erat. et sic aliquid de ali qua proprietate illius temporis retinet in quantum potest dici quod ante hoc instans res illa non fuit. Et quantum in his que per modum successuum sunt fieri attribuitur temporis precedentis. in momentis tamen factionibus fieri non potest attribui nisi ipsi instanti primo quod dicitur inter esse et non esse. Unde quantum in omnibus aliis instantibus sequentibus possit dici quod hoc factum non est. non tamen potest dici quod fiat et factus est nisi in primo. Si militer dico quod in primo instanti quo mens angelica conuersa est ad verbi fruitionem et beata quidem erat ratione perfecte fructio nis quasi in facto esse existens et beatitudinem merebatur in hoc quod conuertebatur ad verbum non preexistente beatitudinis perfectione sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis sed postmodum mens angeli est tantum beata et non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione quia in eodem instanti est terminus preparationis ad gratiam et gratie infusio. Ad primum ergo dicendum quod non oportet ponere idem simul esse perfectum et imperfectum. sed idem simul esse perfectum et terminum imperfectionis vel nunc primo esse perfectum. Ad secundum quod angelus mereatur et viator non quasi distans a termino sed ut in termino vice existens. Ad tertium dicendum sicut ad primum.

Articulus nonus

De quarto sic proceditur. Videtur quod angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in libro de intelligentiis. in motu angeli magnitudo spatii distantias non operatur. Sed propter distantiam quam facit magnitudo spatii comenit quod aliquid non eque cito peruenit ad propinquum et distans. ergo angelus eque cito ad distans et propinquum peruenit. sed omne tale mouetur in instanti quod angelus in instanti mouet. Preterea sicut se habet mobile diuisibile ad motum diuisibilem successuum ita se habet mobile indiuisibile ad motum indiuisibilem instantaneum. Sed cor porum quod est mobile diuisibile mouet successuum in tempore diuisibile. quod age nter quod est mobile indiuisibile ex hoc quod caret proprietate moueri subito vel in instanti. Preterea Aristoteles in 4. phisicorum quod si aliquid mouetur in vacuo mouetur in instanti. propter hoc quod medium mobile non resistit. sed sic vacuū non resistit

Nonum

et in ipso in motu ita nec aliquid plenus ipsi angelo. ergo angelus mouetur in instanti. Sed contra est quod dicit Augustinus super Beati ad litteram quod deus mouet creaturas spirituales per tempus angelus autem est creatura spiritualis. ergo mouetur per tempus et non in instanti. **R**espondendum quod in omni motu oportet intelligere successionem et tempus per aliquem modum eo quod terminus cuiuslibet motus sunt sibi oppositi inuicem et in contingentes. ut patet in primo phisicorum. Unde oportet quod omne mobile intelligatur esse primum in vno termino motus et posterius in altero et sic sequitur successio. Sed transire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Uno modo sicut de instanti in instans. hoc autem esse non potest nisi quando sunt tales termini motus inter quos est accipere aliquo modo medium sicut inter duo instantia est tempus medium ut patet in loci mutatione et alteratione augmento et diminutione. et hoc motus dicitur continui propter continuitatem eius super quod transit motus cuius est plus et minus accipere. Alio modo transitur de vno termino motus in alium sicut de tempore in instans. et hoc accidit in motibus quorum termini sunt punitati et forma inter que consistat medium non esse. unde non potest sic transiri de vno extremo in alterum ut quandoque in neutro extremo sit. sicut transitur de instanti in instans ita quod in neutro est instantium sed in medio tempore et huiusmodi motus sunt generatio et corruptio et illuminatio et huiusmodi in quibus oportet dicere quod vnus terminus erat in toto tempore precedente et alius in instanti ad quod tempus terminatur. huiusmodi autem mutationes sunt termini motus cuiuslibet sicut illuminatio dicitur esse terminus motus localis solis. unde in toto tempore precedente quo sol mouetur ad punctum directe oppositionis erant tenebre. in ipso vero instanti quo peruenit ad punctum predictum est lumen. et similiter est de generatione et corruptio ne que sunt termini alterationis. et quia inter tempus et instans non cadit aliquod medium nec est aliquid instans accipere immediata precedens vltimum temporis. Unde est quod in huiusmodi mutationibus abique omni medio transitur de vno extremo in aliud. nec est accipere vltimum tempus in quo fuerit in termino a quo sed vltimum tempus quod terminatur ad instans in quo est in termino ad quem. et ideo huiusmodi mutationes instantaneae dicuntur hoc autem dici non potest in motu angeli eo quod nullum ordinem habet ad aliquem motum continuum ut possit dici terminus eius

D. 2.

vnde oportet ponere q̄ intelligatur transire de termino motus in terminum motus. sicut transitur de instanti in instant. ⁊ nō sicut transit de tempore in instant eo q̄ tempus non potest intelligi sine motu. vnde cum esse angeli in termino a quo a nullo motu de pendeat non potest dici q̄ sit ibi in tempore sed in quodam nunc ⁊ similiter in termino ad quez cuius alio nunc. Sed huiusmodi nō sunt termini bñdī temporis q̄ est numerus motus celi eo q̄ motus angeli nullo modo deperdet a motu celi ⁊ eius numero mensuretur nec oportet ea continuari per medium tempus. continuitas enim temporis sequitur continuitatem motus ⁊ continuitas motus sequitur continuitatem magnitudinis super quā transit motus vt habetur in. 6. pbi. Sed in ipsis operationibus angelī ratione quarum dicitur moveri per diuersa loca non est inuenire aliquas continuitates sed consequenter se habent. vnde ⁊ nunc que mesurant motus angeli sunt consequenter se habentia ⁊ nō est inter ea aliquid continuans ⁊ ipsa pluralitas nunc se cōsequētium est quoddam cōp̄s in quo dicitur angelum moveri ⁊ hoc consonat dictis pbi vt pbi. vbi dicit q̄ eiusdem rationis est indistinctibile moveri ⁊ tempus componi ⁊ nunc. Ad primum ergo dicendum q̄ non reperitur tempus in motu angeli propter distantiam sed propter incontinentiam terminorum. quia sc̄s non contingit angelum esse in duobus locis simul. Ad secundum dicendum q̄ successio motus non solum sequitur diuisionem mobilis sed etiam eius super quod transit motus quia secundum prius ⁊ posterius in magnitudine est prius ⁊ posterius in motu vt dicitur in. 4. pbi. Licet ergo angelus sit indistinctibilis tamen loca secundum que moueri dicitur sunt diuisa adinuenire. ⁊ id eo oportet in motu eius intelligi aliquam diuisionem. Ad tertium dicendum q̄ quāuis non impeditur aliquid plenum angelum in suo motu tamen propter rationem tam dictam oportet in motu eius intelligi diuersa. nunc ratio autem philosophi est magis dicens ad id possibile q̄ ostensa vt commentato ibidem dicit.

Articulus decimus

De quantum sic proceditur. Videtur q̄ angeli non possint agere in bec corpora inferiora. Actio enim non potest nisi inter ea que habent aliquas conuenientiam ad inuenire. Sed angelus non habet conuenientiam cum istis corporibus cuius corruptibilium ⁊ incorruptibilium etiam genus non sit vnum vt dicitur

in. 10. metha. ergo angeli in bec corpora non possunt agere. Preterea si agunt angeli in bec corpora aut agunt per imperium aut per influxum. Si per imperium equaliter agere possunt in proprium qua tñ distantia q̄ est extra Dam. qui dicit q̄ vbi operantur ibi sunt. Si vero per influxum q̄ illud q̄ influunt p̄ mediū transeat. mediū autem corporale non est receptiuum spiritualis impressionis. ergo nullo modo possunt angeli agere in bec inferiora corpora neq̄ in atas nostras. Preterea nō possunt dici agere vt in fluere sicut fons in fluit nunc vt idem numero q̄ p̄us est in angelo postmodum in bis inferioribus fiat. q̄ sic in agendo aliquid amitteret. nec iterum illud q̄ in bis inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando. q̄ angeli creatores non sunt. nec iterum educendo de potentia in actum q̄ ad hoc natura sufficit. ḡ angeli nullo modo in inferiora agunt. Sed extra est q̄ Aug. dicit in 3° de tri. q̄ ea que diuinitus in corporalibus sunt ministerio angelorum sunt. Ergo. etiam dicit in. 4. dyal. q̄ omnia corporalia per spirituales substantias administrantur. R̄. 2° d̄ q̄ de actiōe angelorum in bec inferiora corpora duplex est opinio apud philosophos. Commentator enim vult. 10. metha. q̄ substantie spirituales non possunt impingere in bec inferiora corpora nisi medijs antibus corporibus celestibus que a substantiis incorporeis mouentur secundam p̄bōs. Auicenna. vtro vult in sua metha. ⁊ in. 6° d̄ naturalibus q̄ dupliciter impingunt in bec inferiora. vno modo per motum orbium. ⁊ alio modo per imperium immediate q̄ sunt intellectus eorum sunt factus secundum eum. ⁊ materia sensibilibus obedit eorum conceptionibus plus q̄ quibilibet qualitatibus actus ⁊ passus. Et erudit secundum eum q̄ in istis inferioribus sunt aliquę transmutationes quandoq̄ ex conceptionibus super eorum substantiarum preter totum ordinem causarum naturalium. S̄. hec opt. secūda repugnat dictis Aug. in. 3. de tri. vbi d̄ q̄ angelis non sentit ad nunc materia corporalis. R̄. repugnat etiam rationi. q̄ quāuis q̄ est potentia in materia sit actu i substantiis multo nobilior tamen materia corporalis nō est proportionata potētia respectu talis actus quo subē spirituales in actu sunt. oportet autē agēs q̄ ednat potētias i actu eē materie proportionatus. vñ n̄ pot̄ esse q̄ subē spirituales create se cōtēdat ad materie transmutationē immediate p̄ mediate alia agere naturali. Quāuis enim ei n̄ obediāt corporalis materia ad formale transmutationē. imediate tñ obediāt ei localiter ad motum locale. ⁊ per hanc virtutem

possunt congregare et circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum perficiendum. Ea vero ad que nulla virtus naturalis se extendit sunt sola diuina virtute que sola potest naturalium ordinem immutare. Sed quia mentes nostre sunt proportionate et propinque ad recipiendum actionem angelorum ideo in mentes nostras agere possunt dupliciter. Uno modo confortando intellectum nostrum sicut in corporalibus minus calidus confortatur per magis calidum. Alio modo per agens naturale ipsi intellectus sicut etiam agit in corpora. et hoc est in quantum lumine angelico illustrantur fantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas & lumine intellectus agentis exprimi possent.

Ad primum ergo dicendum quod angeli habent conuenientiam cum illis inferioribus corporibus que est conuenientia mouentis ad motum. possunt enim mouere motu locali corpora non solum illa celestia immediate sed etiam hec inferiora ut sic sententia nostra de actione angelorum in corpora sit media inter duas opiniones philosophorum predictas. Ad secundum dicendum quod angelus agit in hec corpora mouendo ea localiter per imperium. sed imperium non dicitur hic sine virtute actiua quas oportet aliquo modo continere corpus motum. cum mouens et motus oporteat esse simul ut probatur in 7. phi. Actio vero qua insinere dicitur in animam nostram confortando eam ad intelligendum non oportet quod transeat per medium corporale quia hoc facit in spiritualibus ordo quod in corporalibus situs secundum Aug. anime vero nostre ordine nature quasi continguntur ipsis angelis sicut et angelus inferiorum superiorum. unde non oportet quod interueniat medium corporale.

Ad tertium dicendum quod angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant sed solum educunt de potentia in actum. Et quantum naturale agens de potentia in actum educere potest non tamen ita perfecte sicut angelus.

Unde queritur de his que pertinent ad homines. Et primo quantum ad naturam. Secundo quantum ad gratiam. Tertio quantum ad culpam. Quarto quantum ad gloriam. Quantum ad naturam queruntur duo. Primo utrum vegetabilis et sensibilis anima sint a creatione. Secundo utrum imperare sit actus voluntatis vel rationis.

Articulus undecimus

De primo sic proceditur. Videtur quod anima vegetabilis

et sensibilis educantur in esse per creationem. Ut enim dicit Augustinus in li. de vera religione. Substantia viuens nature ordinem preferat substantie non viuenti. Si anima sensibilis et vegetabilis sunt substantie viuentes. ergo sunt nobiliores omnibus substantiis non viuentibus. Alique autem substantie non viuentes sunt immediate a deo create ut elementa brutis mundi. ergo et anima sensibilis et vegetabilis immediate a deo creantur cum nobilitas facientis demonstrat nobilitatem facti. Preterea omne cui proprie competit fieri vel fit ex nihilo vel fit ex aliquo. Sed anima vegetabilis et sensibilis competit proprie fieri ergo cum non fiat ex aliquo quod non habent materiam partem sui relinquuntur quod fiant ex nihilo. et sic exeunt in esse per creationem. Probatio medie. Omne quod proprie habet esse fit non semper sicut proprie dicitur fieri. Sed anima sensibilis proprie fit vere habet esse cum sit substantia operans mouet enim corpus. nihil autem habet propriam operationem nisi quod habet proprium esse. ergo cum anima sensibilis brutis animalis non semper fuerit proprie competit et fieri et sic restat quod creatur. Sed contra est quod philosophus dicit in 2. de anima. quod sensitui primum mutatio fit a generante. Prima autem mutatio sensitui est secundum quas acquirit actum primum qui est anima sensitua. ergo fit per generationem et non per creationem. Preterea omne illud quod precedit in semine hominis ante introductionem animae rationalis est per generationem et non per creationem. Si autem vegetabilis et sensibilis precedunt in semine hominis quia primum est eorum et animal et homo secundum philosophum in 1. de animalibus. ergo etiam in homine est anima sensibilis et vegetabilis per generationem. Preterea cum deus in instante operetur natura vero succedens omne illud quod per actionem successivam erit in esse est ab aliquo agente naturali. Sed anima sensibilis et vegetabilis produuntur actione successiua quia determinato spacio temporis viuificatur conceptus et sensuificatur. Si autem anima sensibilis et vegetabilis sunt a naturali agente et non per creationem. Respondeo dicendum quod circa hanc questionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilem et vegetabilem esse ex creatione. Alii vero contradiunt. hoc dicitur apud philosophum inueniri non solum de istis animalibus sed etiam de omnibus formis substantialibus. Quidam enim vel Plato et Aristoteli possunt omnes formas ab extrinseco esse qui precipue ex duobus modis uentur. Primo quidem quod cum forme non habeant materiam

Quodlibet

partem sui nõ possunt fieri nisi ex nihilo. vnde oportet q̄ a create fiant. Secundo q̄ in rebus inferioribus non videbantur principia actionis nisi qualitates actiuas ⁊ passiuas quas iudicabant insufficientes ad productionem formarum substantialium cum nihil agat ultra suam speciem. Sed in hoc videtur esse decepti quia attribuebant fieri proprie illis formis cum tamen fieri non sit nisi compositi cuius etiam proprie est esse. Forme enim esse dicuntur non propria fatione sed per fationem suppositoꝝ que transmutantur transmutatione materie de potentia in actum. vnde sicut composita sunt per agentia naturalia ita etiam forme q̄ non sunt subsistentes. Qualitates autem actiue et passiuæ agunt ad formas substantiales in virtute substantialium formarum quarum sunt instrumenta. sicut calor ignis agit vt instrumentum anime nutritiue vt dicitur in. 2. de anima. Anima autem vegetabilis ⁊ sensibilis non sunt forme subsistentes alias remaneret post corpora. vnde oportet q̄ fiant a generante per actiones compositioꝝ sicut ⁊ ceteræ forme materiales. sola autem a intellectu q̄ h̄y esse subsistens cum maneat post corp⁹ est ab extrinseco per creationem. Si autem sensibile ⁊ vegetabile ⁊ intellectiũ in boie in diuersis subsistantis anime radicanter tunc vegetabilis ⁊ sensibilis hominis a generante erit. sed quia hec opinio repugnat dictis philosophorum qui in vno animato vnã animã tantũ posuerunt ad quã omnes operationes anime pertinent ⁊ etiam contra dicta sanctorum improbantium dualitatem animarum vt patet in l. de ecclesiasticis dogmatibus. Ideo approbato q̄ in homine sit tantũ vna substantia anime cuius potentie sunt vegetatiuum sensitiuum ⁊ intellectiuum dicimus q̄ anima hominis que omnes has potentias anime sustinet a deo creatur quantum per operationem naturalis agentis fiat vt corpus organici satum actu perficiatur per potentias que sunt corporaliũ partium actus. Ad primum ergo dicendum q̄ anima vegetabilis ⁊ sensibilis nõ sunt substantie viuentes sicut nec subsistentes sed sunt principia viuendi ⁊ essendi. ⁊ iterum non oportet si quid minus nobile sit a deo immediate q̄ etiam qd̄ est magis nobile quia deus cum non habeat limitatas virtutes nec agat necessitate nature potest agere ⁊ nobiliora ⁊ minus nobilia secundum suam voluntatem sicut immediate produxit prima indiuidua buttoꝝ aſalium. quib⁹ tamen homines qui nunc generantur ex semine nobiliores sunt. Ad 2° dicitur q̄ aie sensitiue

Nonum

non conuenit per se esse nec fieri nec operari. nulla enim est actio aie in qua corpus non commouet. Est. n. duplex potentia cuius actus consistat aie sensitiue. vna que imperat scilicet appetitiua cuius actus consistat q̄ non egeretur sine corpore. Altera que imperat que afficitur musculus ⁊ nervis est principium mobilitatis in eis. sed ipsa distinctio partium corporaliũ facit q̄ vna pars animalis est mouens ⁊ alia mota ⁊ ita possunt moueri ex se. Alia que sunt in contrarium cõcedimus nisi quantum pertinet ad homines in cuius semine quãuis precedat vegetatiua ⁊ sensitiua a aia imperfecte cuius illis cessantibus introducatur per creationem aia rationalis que perfecte cõtinet qd̄ in eis erat imperfectio. na. 5. 15° Autem in generatione aſalium ex semine interueniunt multe generationes ⁊ corruptiones.

Articulus duodecimus

Dicitur sic proceditur. Videtur q̄ imperare sit actus rationis quia h̄y dicit in. 1. ethi. Ratio recte ⁊ ad optima deſatur ⁊ obedit ei qd̄ est diuinitas. ergo imperare ⁊ deprecari ⁊ h̄mõ videtur ad rationem pertinere. Sed contra imperare ad dominium pertinet. Sed nos sumus dñi nostrorũ actuum per voluntatē. ergo imperare est actus voluntatis. Respondeo qd̄ in imperio duo concurrunt quorũ vnũ est rationis aliud voluntatis. Qui enim imperat aliquid inclinatur ad faciendum qd̄ voluntatis est. ipſius enim est mouere per modum agentis ⁊ tunc ordinatur eius qui imperat ad creandum aliud qd̄ imperatur. ⁊ hoc ad rationem pertinet cuius est ordinare. Et si dicitur hoc ordo dicitur videtur potest esse inclinatio voluntatis in aliquid per electionem ⁊ postea in primum exordium ordinatur per quos fieri debet qd̄ electum est. sic ipſi erit immediate actus rationis h̄y voluntatis quasi primo mouens. ⁊ hoc potest solutio ad obiecta.

Articulus decimustertius

Unde queritur quantum ad gratiam pertinet vitæ caritatis secundum suam essentiam augetur. Et videtur q̄ nõ. Cuius enim augmentum sit quedam mutatio vel variatio qd̄ secundum essentiam augetur secundum essentiam variatur vel mutatur. Sed quod mutatur vel variatur secundum essentiam aut generatur aut corrumpitur. ergo si caritas secundum essentiam augetur corrumpitur. nõ enim generatur nisi prius fuerit. Preterea caritas nõ habet essentiam nisi diuinalem. Sed vnus caritatis est ipsa essentia eius. ergo caritas caritatis est essentia eius. nõ ergo potest esse q̄ variatur caritatis sine variatioe essentia eius. ⁊ sic si augetur secundum suam essentiam oportet q̄ esse eius vel

generetur vel corrumpatur. Sed contra. Præmius essentialiter spondet ipsi essentie caritatis. Sed quidam proficiunt ad maius premium essentialiter. ergo in eis caritas secundum essentiam augetur.

R.º dicendum qd caritas secundum suam essentiam augetur. Sed notandum est qd hec prepositio s.º scdm varias habitudines quas importat quandoq; denotat subiectum vt cum dicitur ille est albus s.º pedem. quia pes est subiectus albedini. quandoq; vero formam vt cum dicitur ille est coloratus s.º albedinem. Cum ergo dicitur aliquid s.º hoc moueri potest intelligi vel subiectum vel formam. Cum enim dicitur ille mouetur s.º manum notat subiectum motus. Cum vero dicitur ille mouetur scdm locum notat id quod formaliter specificat motum. Sic ergo cum dicimus caritatem secundum essentiam augeri denotatur subiectum augmenti vt sit sensus. Ipsa essentia caritatis augetur sicut cum dicimus album augetur secundum essentiam suam. non autem designat formam specificans motum vt sit sensus. augetur secundum essentiam id est augmentum eius est motus in esse vel in essentia. et sic dicitur augmentum esse secundum quantitatem. et quantum quantitas caritatis que est virtus sit idem qd essentia caritatis non tñ oportet qd essentia caritatis tollatur quia etiam in augmento corporali ipsa essentia quantitatis non tollitur cum semper remaneat diuisione interminata. sed secundum diuersas terminationes quas recipit fit mutatio de paruo in magnum que est augmentum. ita etiã ipsa virtus caritatis non tollitur per essentiam suam sed variatur terminatio eius. Omnis autem forma recepta in aliquo subiecto terminationem recipit secundum capacitatem recipientis. Unde quando subiectum caritatis magis disponitur ad caritatem scilicet ad congregationem sui ad eum tanto maiorem participat caritatem. et sic caritas secundum suam essentiam augeri dicitur. et per hoc patet solutio ad obiecta.

Articulus decimusquartus

Etnde queritur de his que pertinent ad culpam. Et queruntur duo. Primo utrum Petrus negando xpm peccauit mortaliter. Secundo utrum habere plures prebendas sine cura animarum absq; dispensatione sit peccatus mortale. Ad primum sic proceditur. Videtur qd Petrus negando xpm non peccauit mortaliter. Dicit enim quedam glo. qd peccauit per surreptionem. Sed peccatum per surreptionem est veniale et non mortale.

unde primi motus qui per surreptionem sunt sunt peccata venialia. ergo peccauit tantum venialiter. Preterea Bern. dicit in li. de dile. domini qd in Petro caritas fuit sopita non extincta. S; per peccatum mortale caritas extinguatur. ergo Petrus non peccauit mortaliter. Sed contra est qd Greg. dicit in moral. qd Petrus ab ipso faucibus dyaboli eripitur. Sed in faucibus dyaboli non est aliquid nisi per peccatum mortale. ergo Petrus peccauit mortaliter.

R.º dicendum qd absq; dubio Petrus peccauit mortaliter negando xpm. quod quales patet ex tuobus. Primo quia negauit fidem in loco vbi periclitabatur et eius confessio requirebatur. Die enim confessio fit ad salutem vt dicitur Ro. 10. in quo videtur qd sit de necessitate salutis confessio. Ito fidei in casu s; dicto et precipue mendacium in his que fidei sunt est perniciosissimum secundum Aug. in li. de mendacio. Secundo quia defectus confessionis et mendacio addidit peritium et blasphemiam quia vt dicitur Math. 26. cepit detestari et iurare quia non nouisset hominem que constat esse grauius peccata. Unde glo. dicit ibidem. Tertio cepit detestari et iurare quia non nouisset hominem quia perseuerare in peccato dat incrementum sceleris et qui minima pernit cadit in maiora. Ad primum ergo dicendum qd surreptio dupliciter accipitur. Uno modo secundum qd opponit deliberati onem. et sic primi motus dicitur esse surreptio sic Petrus et surreptione non peccauit. Alio modo secundum qd opponitur electioni et sic Petrus et surreptione peccauit. quia non peccauit ex electione quasi ex certa malicia sed ex passione timoris. talis autem surreptio non excusat a mortali sicut patet in incontinentem qui fornicatur motus concupiscentia cum tamen haberet propositum continentendi. Ad secundum dicendum qd Bern. improprie loquitur. et eius verbum vt verificetur est intelligendum de quadam lectione familiaritatis qua Petrus ad xpm conceperat que in eo manifestatam post negationem. vel si intelligatur de caritate grauitate intelligendum est qd non fuit extincta secundum predestinationem diuinam que eius penitentiam preparabat quantum esset in se extincta secundum actum.

Articulus decimusquintus

De secundum sic proceditur. Videtur qd habere plures prebendas sine cura animarum absq; dispensatione sit peccatum mortale. Quicunq; enim facit contra statutum oculi peccat

Quodlibet

mortaliter. Sed qui habet plures prebendas facit contra statutu
concilii generalis. ergo peccat mortaliter. Probatio medio. di. 7.
dicitur in quodam decreto Urbani pape qđ incipit. Sanctoium
canonum omnino aliquem in duabus ecclesiis titulari non liceat
Sed vnus quisq; in qua titularis est in ea tantum canonicus ha
beatur. licet enī episcopi dispositione vnus diuersis p̄esse possit
ecclesiis. canonicus tamen p̄bedarius nisi vnus ecclesie in qua
conscriptus est esse non debet. Preterea. 15. q. 1. dicit quoddā de
cremū septime synodi. Clericus ab instanti tempore in duab; nō
connumeretur ecclesiis. negotiationis enim est hoc & turpis loci
conmodum & ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum & sic
idē qđ prius. Preterea Criso. dicit qđ tenebra erubuit. lumen
erubescat qđ figure non fuit concessum rei reor esse illicitum figu
re autem non fuit concessum qđ inter leuitas qui capiebat in bete
leem caperet in iherlm quomodo cum perfectiores esse debeamus
qui capit in cyro non capit in Damasco. Preterea Bern. dicit
Qui non vnus sed plures est in beneficiis non vnus sed plures
erit in suppliciis. Sed qui habet plures prebendas plures ē in be
neficiis. ergo plures erit in suppliciis & sic grauissime peccat. Pre
terea quicunq; committit se discrimini & periculo peccat mortat
peccat mortaliter. Ille est huiusmodi quia recipiendo plures p̄e
bendas iurat statuta vnusq; ecclesie in quibus prebendatur que
aliquando non possunt simul seruari. vtpote si eodē tempore vo
ceat ad electionem in vtraq; ecclesia vel ad aliqua ecclesie nego
cia peragenda & precipue si sit causa inter duas ecclesias cum vtri
q; teneatur. ergo videtur qđ peccat mortaliter. Sed contra ē qđ
illa quod vergit in commune periculum non est ab ecclesia suli
nendum. Sed ecclesia susinet vt aliqui communiter habeant du
as prebendas. ergo in hoc non est periculum peccati mortalis.
Preterea licitum est alicui patrimonium habenti prebendam ac
cipere. Sed maior est convenientia inter ecclesiastica beneficia qđ
inter patrimonium & prebendam. ergo etiam licet habenti vnam
prebendam accipere aliam. Responso dicendum qđ omnis
questio in qua qđ peccato mortali queritur nisi expresse veritas ha
beatur periculose determinatur quia error quo non creditur esse
peccatum mortale quod est peccatum mortale conscientiam non
excusat a toto licet forte a tanto. Error vero quo creditur esse mor
tale quod non est mortale et conscientia ligat ad peccatu mort
le. Precipue autem periculosus est vbi veritas ambigua est quod

Monum

in hac questione accidit. Luz enim hec questio ad theologos per
tinet in quantum dependet et iure diuino vel et iure naturali. &
ad iuristas in quantum dependet et iure positivo inueniuntur in ea
theologi theologis & iuristi iuristis contraria sentire. In iure nāq;
diuino nō inuenitur determinata expresse cō in sacra scriptura et
pressa mentio de ea nō fiat quāuis ad eas argumēta et aliquid
auctoritatib; scriptura forte adduci possint qđ tñ non lucide veri
tate ostendunt. Determinando hō eas h; ius naturale licet videtur
ad s̄ens de ea dicendū qđ actionū humanarū multiplex ē diffe
rentia. Quedam. n. sunt qđ habent deformitatem inseparabiliter
annexam vt fornicatio adulterium & alia hōi que nullo be
ne fieri p̄t. de numero talium non est habere plures p̄bendas ali
as in nullo casu dispensationem recipere possēt qđ nullus dicit.
Quedam hō sunt actiones que de se indifferēt sunt ad bonum
vel malū vt leuare sellas de terra. vel aliquid hōi inter qua
rum numerum quidam cōputant habere plures prebendas dicen
tes. Ita licitū est plures prebendas sicut habere plura poma. S; hoc
non videtur esse verum cum hoc qđ est habere plures preben
das plurimas in se inordinationes contineat vtpote qđ nō ē pos
sibile aliquem in pluribus ecclesiis deservire in quibus est p̄ben
datus cum prebende videantur esse ordinate quasi qđam stipen
dia deo ibidem ministrantiū. Sequitur etiam diminutio cult;
diuini cum vnus loco plurimū instituitur. Sequitur etiam in ali
quibus defraudatio voluntatum restatorum qui ad hoc aliqua
bona ecclesiis contulerunt vt certus numerus deo deservientium
ibi esset. Sequitur etiam inegalitas cum vnus pluribus bene
ficiis abundat & alius nec vnum habere potest. & multa alia hōi
que defaaliipatient. vnde non potest contineri inter indifferētes
actiones & multo minus inter eas que sunt secundum se bone vt
dare elemosinam & hōi. Sunt vero quedam actiones que abso
lute considerate deformitatem vel inordinationem quandam im
portant. que tamen aliquibus circumstantiis aduentibus bo
ne efficiuntur. sicut occidere hominem vel percutere in se deformat
tatem quandam importat. sed si addatur occidere malefactorē
propter iusticiam vel percutere delinquentem causa discipline nō
erit peccatum sed virtuosum. In numero huiusmodi actionū videtur
esse habere plures prebendas. Quauis enim aliquas inordina
tiones contineat tamen alie circumstantie possunt superuenire ita
beneficentes actus qđ s̄dicte inordinationes totaliter exantantur

reputa si sit necessitas in pluribus ecclesiis eius obsequio et possit plus feruere ecclesie et tantumde absens et alius presens. et si qua alia sunt diuisi modi. et tunc illis conditionibus superuenientibus cum recta intentione non erit peccatum etiam nulla dispensatio nequa ueniente si consideretur tantum secundum ius naturale. quod dispensatio ad ius naturale non pertinet sed solum ad posituum. Si vero aliquis hac intentione plura beneficia habeat ut sit dicitur ut laicus uiuat et ut facilius ad episcopatum pertineat in aliqua ecclesiarum ubi est prebendam non tolluntur predictae deformitates sed augentur quia cum tali intentione et unum beneficium habere quod nullas inordinatione imponat esset illicitus. Et sic quidem esset dicendum secundum ius naturale etiam nullo iure positivo superueniente. Nunc autem certum est per antiqua iura hoc esse prohibendum. patet etiam huius prohibitionis consuetudine esse contraria per quam quidam dicunt illa iura esse abrogata. Nam per contrariam consuetudinem antiqua iura non abrogantur. Quidam vero dicunt per hanc consuetudinem antiqua iura non abrogantur. et quedam decretalis et multa per patientiam tollerantur que si in iudicium fuerint deducta iusticia cogente cessarent. et hec controuersia iuribus est relinquenda quam hoc uideatur esse per babilis et quantum ad hoc et iura illa antiqua continent ius naturale abrogari non possunt per contrariam consuetudinem ut ipse ius rationale. Quam autem ad hoc et solum de iure posituum continent possunt esse abrogata precipue si simulantes hanc contrariam consuetudinem in quorum potestate est ius posituum mutare intendunt per talem dissimulationem antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura que hoc prohibent in suo robore maneant contraria consuetudine non obstant certum est non posse aliquid plures prebendas habere absque dispensatione etiam illis circumstantibus superuenientibus que secundum considerationem iuris naturalis actum poterant honestare. Si autem antiqua iura sunt per consuetudinem abrogata tunc predictus circumstantibus superuenientibus etiam sine dispensatione licitum est plures prebendas habere sine quibus circumstantibus licitum non est quantumcumque dispensatio interueniat et dispensatio humana non auferit ligamen iuris naturalis sed solum ligamen iuris posituum quod per hominem statuitur et per hominem dispensari potest. Et ex his de facili potest patere responsio ad obiecta.

Articulus decimus sextus

Unde queritur quantum ad gloriam pertinet utrum omnes sancti qui sunt per ecclesiam canonizati sint in gloria vel aliqui eorum sint in inferno. et uidetur quod aliqui possint esse in inferno de his qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus enim potest esse ita certus de statu alicuius sicut ipse met de se quod sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis qui in ipso est ut dicitur. 1. ad Cor. 2. Sed homo non potest esse certus de se ipso utrum sit in statu salutis. Dicit enim Eccl. 9. Nemo scit utrum sit dignus odio vel amore. ergo multo minus papa scit. ergo potest in canonizando errare. Preterea quicumque in iudicando innititur medio fallibili potest errare. Sed ecclesia in canonizando sanctos innititur testimonio humano cum inquirat per testes de vita et miraculis. ergo cum testimonium hominum sit fallibile uidentur et ecclesia in canonizando sanctos possit errare. Sed contra. In ecclesia non potest esse error damnabilis. Sed hoc esset error damnabilis si ueneretur tanquam sanctus qui fuit peccator. quod aliqui sanctos peccata eius credent hoc esse falsum. et si ita contingeret possent ad errorem perducere. ergo ecclesia in talibus errare non potest. Preterea Augustinus dicit in epistola ad Diocetianum. Quod si in scriptura canonica aliquod mendacium admittatur mutabitur fides nostra que ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenemus credere illud quod est in sacra scriptura ita illud quod est communiter per ecclesiam determinatum. unde breuitas iudicatur qui sentit contra determinationem conciliorum. ergo commune iudicium ecclesie sic erroneum esse non potest. et sic id quod prius. R. 2. dicendum quod aliquid potest iudicari possibile secundum se consideratum et quod relatum ad aliquid extrinsecum impossibile inuenitur. Dico ergo quod iudicium eorum que presunt ecclesie potest errare in quibuslibet si persone eorum tantum respiciatur. Si vero consideretur diuina providentia que ecclesiam suam spiritu sancto dirigit ut non errat sicut ipse promissit Jo. 14. et spiritus adiuuans doceret omnem ueritatem de necessariis scilicet ad salutem certum est quod iudicium ecclesie uniuersalis errare in his que ad fidem pertinent impossibile est. Unde magis est standum sententie pape ad que per tunc determinare de fide quam in iudicio profertur et quocumque sapientum hominum in scripturis opinioni. cum Layphas quatuor uis nequas tamen quia pontifex legatur etiam in sacris prophetis esse

Quodlibet

Jo. xi. In aliis vero sententiis que ad particularia facta pertinent ut cum agitur de possessionibus vel de criminibus vel de bñd: possibile est iudicium ecclesie errare propter falsos testes. Canonis ratio vero sanctorum mediū est inter bec duo. quia tamen hoc non quem sanctus exhibemus quedam professio fidei est qua sanctorum gloriam credimus pie credendum est & nec etiam in his iudicium ecclesie errare possit. Ad primum ergo dicendum qd potest fieri cuius est canonizare sanctos potest certificari de statu alicuius per inquisitionem vite & attestationem miraculorum. et precipue per instinctum spiritus sancti qui omnia scrutatur etiam profunda dei. Ad secundum dicendum qd diuina prouidentia preferuat ecclesiam ne in talibus per fallibile testimonis hominum fallatur

Incipit quodlibet decimum

Questum est de deo angelo & anima. De deo quesita sunt tria. Primo de eius unitate. Secundo de eius iudicio. Tertio de eius sacramento.

Articulus primus

De primum sic proceditur. Videtur qd unitas aliquid possit tunc dicat in diuinis & non remotionem tantum secundum opinionem magistri. Et prouationibus enim non constituitur res aliqua. Sed ex unitatibus constituitur numerus qui est res & sit species quantitatis. ergo unitas non dicitur secundum prouationem tantum. Preterea numerus sequitur distinctionem. Si ergo unitas & numerus in diuinis non dicerent rem aliquam non esset in diuinis realis distinctio qd est heresis Sabelliana. Preterea si unitas & numerus in diuinis dicantur solummodo remotione. per unitatem autem nihil aliud videtur remoueri qd numerus nec per numerum aliud qd unitas sequitur qd vtrunq; istorum in diuinis dicitur secundum negationem negationis. Sed negatio negationis non est nisi secundum rationem tantum. ergo unitas & numerus non essent realiter in diuinis quod est inconueniens. Et sic vnum & numerus aliquid possunt dicantur in diuinis. Sed contra. Omne quod predicatur de aliquo predicatur de eo secundum propriam rationem. Sed ratio vnus in negatione constituit. Est enim vnum quod non diuiditur secundum philosophum. qd de deo predicatur secundum remotiones tantum. Preterea se

Decimum

tundum pñm in. 10. metha. vnum & multa opponuntur. sicut prouatio & habitus. Prouatio autem dicitur per remotionem tantum ergo vnum quod inter predicta duo tenet locum prouationis dicitur per remotionem tantum. Preterea vnum supra ens nō addit aliquid secundum rem quia sic res non esset vna per suam essentiam addit ergo aliquid secundum rationes tantum. Sed qd est secundum rationem tantum vel est negatio vel relatio. Cuius ergo vnum supra ens non addat aliquam relationem quia ad aliud quid non dicitur videtur qd addat negationem. R. dicenda qd vnum quod est principium numeri de necessitate aliquid possit tunc dicit in eo cui attribuitur quia cum ex unitatibus numerus constituitur nisi unitas res aliqua esset numerus res esse non posset. & sic non posset poni in aliquo genere tanq; species. Si ergo vnum quod conuertitur cum ente sit idem quod vnum quod est principium numeri oportet qd etiam vnum quod conuertitur cum ente aliquid positue superaddat enti & hoc concedit Auicenna. vnde vult qd vnum quod conuertitur cum ente addat supra ens aliquid quod ad genus mensure pertinet. Sed hoc non potest esse quia cum vnum quod conuertitur cum ente de qualibet re dicatur o3 qd etiam illa res quam addit supra ens sit vna. & sic vel erit vna p aliquam unitatem additam. & ita erit processus in infinitum. vel erit vna per essentiam suam quod sit est handum est in primo vel aliter ens ipsum dicitur vnum per essentiam non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligentis est secundum opinionem Aristotelis & commentatoris eius qd vnum quod conuertitur cum ente non superaddit enti rem aliquam sed solus negatione diuisionis. & sic bñd vnum & ponit aliquid in quantum in suo intellectu includit ens. & dicit remotione quāvis ad id qd sup addit enti. Vnde dō qd est principium numeri qd sup addit enti aliquid qd genere mensure. & sit numerus cuius est principium. inueniuntur autem in rebus habitibus diuisionem qd talis numerus causatur ex diuisione continui & hic numerus sc3 ex diuisione continui causatus est subiectum arismetice etiam secundum Auicennam. Nulla autem conditio propria rei corporalis potest dici de deo aut de aliqua substantia spirituali. Vnde secundum hoc vnum & numerus que continentur in genere quantitatis nō dicuntur de deo & de aliis substantiis corporeis sed solum vnum qd conuertitur cum ente & multatudo ei opposita. et ideo unitas in diuinis nō dicitur nisi remotione qd ad id qd sup addit enti quibus ponat aliqd s3 qd includit es. Est. n. v. es indiuisus Ad p. g. d. qd obiecto illa pcedit qd vno qd est principium numeri